

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

**KUR'AN-I KERİM VE TEVRAT'A GÖRE
HABİL VE KABİL KISSASI**
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet AYDIN

HAZIRLAYAN
Zeynep SAĞLAM

KONYA – 2010

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etile davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı

Zeynep SAĞLAM

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Zeynep SAĞLAM tarafından hazırlanan Kur'an-ı Kerim ve Tevrat'a Göre Habil ve Kabil Kıssası başlıklı bu çalışma...../...../.....tarhinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye

Üye

ÖNSÖZ

İnsanlar, dünyada tek başına hayatlarını idame ettiremeyecek biçimde sosyal canlılar olarak yaratılmışlardır. Fakat bu sosyal hayat içerisinde içlerinde barındırdıkları hırs nedeniyle ahenk içinde yaşamayı becerememişler; savaşlar, katliamlar gerçekleştirmişlerdir. İşte sosyal hayat içerisindeki ilk sürtüşme ve ilk adam öldürme, daha insanlığın başında ilk insan Âdem'in çocukları arasında meydana gelmiştir. Bu konunun hassasiyetine binaen çalışmamızda bu konuyu işlemeyi uygun bulduk.

İslamiyet ve Yahudilikte karşılaştırmak olarak incelediğimiz konuda maksadımız, bu iki din ve kültürde birbirine karışmış olan ve farklı olan noktaları tespit etmektir.

Kur'an-ı Kerim'de isim verilmeden ve öz olarak anlatılmış olan konu israiliyat bilgileri dallandırılıp budaklandırılmıştır. Çalışmamızda bu bilgileri ayırmaya çalışırken aynı zamanda hikayenin kahramanları olan Habil ve Kabil'in buldukları sosyal ve fiziksel ortamın daha iyi anlaşılabilmesi için Hz. Adem konusu da belli başlı noktalarıyla incelenmiştir.

Dinlerin gönderiliş sırasına uygun olarak 1. bölümde Habil ve Kabil kıssası, Kitab-ı Mukaddes ve Kitab-ı Mukaddes yorumlarına dayanılarak işlenmiş; 2. bölümde ise Kur'an-ı Kerim ve tefsir kitapları ana kaynak olarak kullanılmıştır.

Çalışmamızın başından beri yardım ve desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Aydın'a ve emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Zeynep SAĞLAM

KONYA-2010

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ.....	1
1. Konunun Seçimi	1
2. Konunun Sınırları	1
3. Metodoloji	1
4. Kaynaklar Hakkında	1

I. BÖLÜM

TEVRAT'TA HABİL VE KABİL KISSASI

1. Adem ve Havva	2
a. Adem'in Yaratılışı	2
b. Havva'nın Yaratılması.....	4
c. İlk Günah ve Cennetten Kovulma	5
2. Abel ve Kain.....	9
a. Abel (Evel).....	9
b. Kain (Kayin).....	11
c. Kain'in Abel'i Katletme Sebep ve Sonuçları	12

II. BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM'E GÖRE HABİL VE KABİL KISSASI

1. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Adem ve Havva	18
a. Hz. Adem'in Yaratılışı.....	18
b. Hz. Adem'in Halifeliği.....	19
c. Meleklerin İtirazı	21
d. Hz. Adem'e İsimlerin Öğretilmesi	22
e. Secde ve Mahiyeti.....	23

f. İblis'in Vesvesesi	25
g. Hz. Adem'in Tövbesi	27
2. Habil Kabil Kıssası.....	30
a. Habil ve Kabil.....	30
b. Cinayetten Öncesine Genel Bakış	30
c) İlk Cinayet ve Sonrası	34
SONUÇ.....	37
BİBLİYOGRAFYA	38
ÖZGEÇMİŞ.....	40

ÖZET

Çalışma, hem İslam hem de Yahudi kaynaklarında kendine yer bulmuş Habil ve Kabil kıssasını ele almaktadır. Kıssanın barındırdığı sosyalleşme sürecinin ilk sancuları olayların gerçekleşme sırasına uygun olarak ele alınmıştır. Bu hikayenin özünün anlaşılmasına katkıda bulunmak amacıyla Hz. Adem'in ve Havva'nın yaratılması insanoğlunun şeytanla tanışması ve mücadeleye başlaması da Kur'an-ı Kerim ve Tevrat üzerinde karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. İslamiyet temelli olan bu çalışmada sonuca ulaşmak adına İslami kaynaklarda da yer alan İsraili bilgiler ayıklanmıştır.

İki bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde Hz. Adem, Havva, Habil (Abel) ve Kabil (Kain) Tevrat ana kaynak alınarak incelenmiş ikinci bölümde ise şahıslar ve cereyan eden olaylar Kur'an-ı Kerim ana kaynak alınarak ve Tevrattaki bilgilerle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Habil, Kabil, Adem, Havva, İlk cinayet, Kurban

ABSTRACT

The study discusses the story of Cain and Abel which took place both in the Islam and in the Jewish sources. The first pains of socialization process included in story are discussed in accordance with realization order of events. In order to contribute to understand the nub of this story, creation of Adam and Eve, man's acquaintance with evil and starting a struggle with evil are discussed comparatively on Holy Koran and Torah/Old Statement. In this study based on Islam, some Israeli information included in Islamic sources have been selected in order to be able to come through.

In the first part of study consisting of two parts, Adam, Eve, Abel and Cain were examined based on the Torah as main source, and in the second part, people and events happened were examined based on the holy Koran as main source and comparatively with the information included in Torah.

Keywords: Abel, Cain, Adam, Eve, the first murder, sacrifice

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
A.g.e.	: Adı geen eser
c.	: cilt
s.	: sayfa
Hz.	: Hazreti
c.c.	: Celle celaluhu
a.s.	: Aleyhisselam

GİRİŞ

1. Konunun Seçimi

Yüksek lisans tez konusu olarak Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'e göre Habil ve Kabil kıssası seçilmiş olup konum, Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'e göre esas alınarak işlenmeye çalışılacaktır.

2. Konunun Sınırları

Yüksek lisans tez konusu olarak belirlediğim Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'e göre Habil ve Kabil kıssası, Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'deki Habil ve Kabil'le ilgili ayetler esas alınarak ayetler ve tefsirleri dikkate alınarak konu işlenmeye çalışılacaktır. Buna göre konunun sınırları Tevrat ve Kur'an-ı Kerim ayetleri ve bunların yorumlarıyla sınırlı tutulacaktır.

3. Metodoloji

Araştırmamızda Dinler Tarihi araştırmalarında kullanılan deskriptif, fenomenolojik ve mukayese metodları kullanılarak konu derinleştirilecektir.

4. Kaynaklar Hakkında

Araştırmamızın temel kaynakları Tevrat, Kur'an-ı Kerim, Tevrat tefsirleri ve Kur'an-ı Kerim tefsirleridir. Konumuzla ilgili müstakil çalışmalar pek bulunmamaktadır. Genelde araştırma konumuzla ilgili bilgiler tefsirlerde ve kıssa kitaplarında bulunmaktadır.

I. BÖLÜM

TEVRAT'TA HABİL VE KABİL KISSASI

1. Adem ve Havva

Tevrat'ın birinci bölümünde isim verilmeden insanın yaratılışından bahsedilmiştir. Buna göre insan, evrenin yaratılışı içerisinde altıncı günde yaratılmıştır. Tanrı sûretinde yaratılarak¹ kendisine şeref bahşedilmiş ve dünyadaki hayatını devam ettirebilmesi için gerekli şeyler yaratıldıktan sonra son olarak altıncı günde yaratılmıştır.

a. Adem'in Yaratılışı

Adem kelimesi İbranice “adama” kelimesinden gelmektedir. Toprak anlamındaki bu kelime daha sonra bir cinsin, yani insan cinsinin adı olmuştur.² Adam kelimesiyle ilgili ayrıca Sümer dilinde “babam” anlamına gelen “Adamu” kelimesinden ya da Asur Babil dilinde “yapılmış, ortaya konulmuş veya meydana getirilmiş” gibi anlamlar içeren “adamu” kelimesinden türetilmiş olma ihtimalinden söz edilir.³

İnsanın yaratılışının altıncı günde ve Cuma günü yani her şeyin yaratılmasından sonra olduğuyla ilgili Yahudilik uzmanları müttefiktir. Sadece insanın yaratılışı değil; yaratılıştan başlayıp Eden bahçesinden kovulmaya kadar olan bütün süreç, altıncı günde olmuştur. Gün kavramı elbette ki bugün bizim bildiğimiz manada yirmidört saatlik bir gün değildir. Altı günün sonuna kadar tabiattaki şeyler, gün kavramı da dahil değişmez kanunlarla yerli yerine oturtulmuş değildir.⁴

Tanrı, derinliklerin yükselmesini sağlamış,⁵ alçaktan uçan toz bulutlarını nemlendirmiş ve tıpkı bir fırıncının una su karıştırıp hamur yoğurduğu gibi, bununla Âdem'i şekillendirmiştir. Sonra da burun deliklerine bir yaşam nefesi üflemiş böylece Âdem'i hem düşük (toprak) hem de yüksek (manevi) öğelerle yaratmıştır.⁶

¹ Bkz. Tekvin, 1/27.

² Maimoun, Moise Ben, Guide des Égarés, Paris, MCMLX, s. 253.

³ www.dinlertarihi.com/dergi/say12/m.ozturk.pdf

⁴ Guide des Égarés, s. 246.

⁵ Bkz. Tekvin, 2/6.

⁶ Farsî Moşe, Tora ve Aftara 1. Kitap Bereşit, İstanbul, 2002 (Açıklama Ekibi: Diana Yani, Selin Saylağ, Baruh Beni Danon).

Adem yaratıldıktan sonra Tanrı, doğuda Eden’de bir bahçe dikmiştir.⁷ Eden, İbranicede zevk, sevinç manalarına gelir. Tanrı, önce bahçeyi yaratıp sonra Âdem’i yaratmamıştır. Önce Âdem’i dikenlikler ve çalılıklarla dolu olan dünyada yaratmış, sonra bahçeye yerleştirmiştir ki, daha sonra ilahi emre muhatap olduğunda, her iki tarafın da nasıl olduğunu bilebilsin.⁸

Eden bahçesi, Filistin’in doğusunda Fırat ve Dicle nehirleri yakınında Mezopotamya bölgesindeydi.⁹

Tanrı, insanı yüceltmek maksadıyla diğer varlıklardan ayrı tutmuş ve Eden bahçesine yerleştirmiştir.¹⁰

Tekvin 2/15’te “bakması ve işlemesi için” denilir. Midraş, bunun anlamının sembolik olduğunu, zira bu ağaçların kendiliklerinden büyüdüğü belirtilir. İşlemek Tora’nın yap şeklindeki emirlerini sembolize ederken bakmak da Tora’nın yapma şeklindeki emirlerini sembolize eder.¹¹

Eden bahçesinin ortasında Yaşam Ağacı ile iyiyle kötüyü bilme ağacı vardı.¹² Yaşam ağacı, beş yüz yaşındaydı ve yaratılışın bütün suları onun altından dökülüyordu.¹³ Bilgi ağacına gelince Tanrı, bu ağacı hiçbir insana vahyetmemiştir. R. Jasoua ben Levi, bilgi ağacının asla bilinemeyeceğini ve hiçbir kimsenin onun meyvesini tanıyamayacağını belirtmiştir.¹⁴ Âdem için bu bahçede sonsuz özgürlük olmakla birlikte, sadece iyiyle kötüyü bilme ağacından yemesi yasaklanmış, şayet bunu yaparsa öleceği bildirilmiştir.¹⁵ Âdem’in ağaçtan yemiş olmasına rağmen yaşamaya devam ettiğini bildiğimize göre ölmekten kasıt hemen yer yemez ölmek değil, ölümlü hale gelmektir. Şayet Âdem bu ağaçtan yiyerek günah işlememiş olsaydı, bozulmamış kutsiyeti onun sonsuza kadar yaşamasını sağlayacaktır.¹⁶

⁷ Bkz. Tekvin, 2/8.

⁸ Tora ve Aftara, s. 17.

⁹ MacDonald, William, *Kutsal Kitap Yorumu*, Eski Ahit, İstanbul, 2004, c. I, s. 34.

¹⁰ Guide des Égarés, s. 252.

¹¹ Tora ve Aftara, s. 16.

¹² Bkz. Tekvin, 2/9.

¹³ Guide des Égarés, s. 250.

¹⁴ a.g.e., s. 252.

¹⁵ Bkz. Tekvin, 2/17.

¹⁶ Tora ve Aftara, s. 19.

b. Havva'nın Yaratılması

Tanrı, Âdem'in yalnız kalmasının iyi olduğunu düşünmüyordu ve ona uygun bir yardımcı yaratmaya karar verdi.¹⁷

Âdem yaratılmadan evvel, yerdeki hayvanlar, gökteki kuşlar Tanrı tarafından yaratılmıştı ve onlara ne ad vereceğini görmek için Âdem'e getirilmişti.¹⁸ İsim koyma meselesinin İslâm inancından ayrılan yönü; Tevrat'ta isimler baştan Adem tarafından konmuş, Kur'an-ı Kerim'de ise var olan, Allah tarafından bilinen isimler Adem'e öğretilmiştir.

Adem'in isim koyması bize, dillerin yapma olduğunu göstermektedir. Halbuki dillerin doğal olduğuna inanılmaktadır.¹⁹ Âdem'in isim koyması aynı zamanda meleklerden üstün olduğunu gösterir. Çünkü melekler, varlıkların adlarını bilmiyorlardı. Oysa Âdem, her hayvana uygun bir isim verebilmişti.²⁰ Bir isim sahibinin doğasını ve çevrenin tümsel şeması içindeki rolünü tanımlar. Tora'da da görüldüğü üzere insanların isimlerinin, onların görevlerini simgeleyen önemleri mevcuttur. Âdem, her hayvanın esasını anlayabilecek nitelikte olarak bunlara isim vermiştir.²¹ Bu konuda İsaac Abravanel şöyle der: Bu isimler konvansiyonel ve keyfi değildirler. Tabiata uygun tarzda ve onların şekillerine uygun olarak konmuşlardır.²²

Âdem, hayvanlara ve kuşlara isim verirken, onların dişi ve erkek olduklarını fark etmişti. Her birinin kendisine benzer ama yine de farklı bir eşi bulunmaktaydı. Bu durum, Âdem'in de kendisine uygun bir yardımcı istemesine neden oldu.²³ Ama isim koyarken, aynı zamanda aralarında kendisine uygun bir eş olmadığını da fark etti.

Tanrı, Âdem derin bir uykudayken, kaburga kemiklerinden birini aldı ve Âdem için bir kadın yarattı.²⁴ Görünen o ki kadın, erkek gibi topraktan yaratılmamıştır. Hatta birçok Yahudi aliminin yorumlarına göre o, Âdem'den alınan kaburga kemiğinden de yaratılmamıştır. Raşi'ye göre Âdem'den alınan kısım, vücudun diğer cephesidir. Midraş adamın tek vücut iki cephe şeklinde yaratıldığını belirttiğine göre

¹⁷ Bkz. Tekvin, 2/18.

¹⁸ Bkz. Tekvin, 2/19.

¹⁹ Guide des Égarés, s. 253.

²⁰ a.g.e., s. 254.

²¹ Tora ve Aftara, s. 18.

²² Guide des Égarés, s. 254.

²³ MacDonald, William, c. I, s. 34.

²⁴ Bkz. Tekvin, 2/21, 22.

Tanrı, erkeğin bir cephesini ayırıp kadını inşa etmiştir.²⁵ Moise Ben Maiman'a göre de Âdem ve Havva, kemik kemiğe birleşmiş vaziyette, çift adam gibi yaratılmışlardır. "Benim uzuvlarımdan bir uzuv, bedenimden bir beden." (Tekvin, 2/23) Yine kadına işha (kadın) ismi de bu yüzden, işh (adam)ten alınmış olmasından dolayı verilmiştir.²⁶

Kadın, erkeğin üzerinde baskı kurmaması için Âdem'in başından ya da erkek tarafından ezilmemek için onun ayaklarından oluşturulmamıştır. Erkek tarafından korunmak için kolunun altından, sevilme için yüreğinin yakınından yaratılmıştır.²⁷

Her canlı insan cinsinin annesi olması bakımından Âdem, ona Havva adını vermiştir. Havva, İbranice bir kelime olup hayat anlamına gelen Hay veya Hayay kökünden gelmiştir.²⁸

Havva, Âdem'e yardımcı olarak yaratılmıştır. Otoriteler, ideal evliliğin her konuda aynı fikre sahip olmak olmadığı konusunda birleşirler. Bir konuda erkeğe karşı çıkıp onun hatalı davranmasını engellemek veya bir amaca ulaşmasında eleştirmek, sorgulamak suretiyle de olsa erkeğe yardımcı olmak kadının görevidir.²⁹ İbrahim'in kıssasında Sarah ile İbrahim arasında bunun bir örneğini görüyoruz.³⁰

c. İlk Günah ve Cennetten Kovulma

Yılan önce kadınla iletişim kurmaya çalışmıştır: "Tanrı gerçekten 'Bahçedeki ağaçların hiçbirinin meyvesini yemeyin' dedi mi?" Öncelikle yılanın gerçekte mi var olduğu yoksa mecazi anlamda mı kullanıldığı konusu var ki burada yılanın gerçekten var olduğu noktasında fikir birliği vardır. Hayvanların konuşamayacağı dolayısıyla konunun mecazen anlatılmış olabileceği noktasında kutsal kitap yorumcularına eleştirilerde bulunmuş olsa da bu durum kutsal kitabın başka yerlerinde de olmuştur. Balam'ın hikayesinde de eşiği Balamla konuşmuştur. Havaya görünen yılanın şeytanın kendisi olduğu daha sonra zaten açıklanmıştır.³¹

Kutsal kitap yorumcuları yılanın neyi simgelediği konusunda fikir ayrılığına düşmüşlerdir. Yılanın, kötü eğitim, şeytan ya da ölüm meleği olduğunu söyleyenler

²⁵ Tora ve Aftara, s. 18.

²⁶ Guide des Égarés, s. 247.

²⁷ MacDonald, William, c. I, s. 34.

²⁸ Hz. Âdem, s. 35.

²⁹ Tora ve Aftara, s. 19.

³⁰ Bkz. Tekvin, 21/10-12.

³¹ MacDonald, William, c. I s. 35.

vardır. Gerçi Talmud'a göre bu üçü aynıdır. Kötü eğitimin kullandığı klasik taktik burada da olduğu gibi şöyledir: Zevk kaynakları kullanılmak içindir. Tanrının yarattığı bir şeyden zevk almamızı yasaklaması mantıklı değildir.³²

Yılanın Ademle değil de direk Havva'yla ilişki kurduğuna vurgu yapan bazı tefsirlerde yılanın bir süvariye bindiği, bu süvarinin Sammael (şeytan) olduğu ve Havva'yı baştan çıkardığından bahsedilmektedir. Samimiyet Havva ile Yılan arasında olduğundan Âdem'e Havva arcılığıyla kötülük gelmiştir.³³ Nitekim zaten Adem soyu ile yılan soyu arasındaki ilişki kadınsoyu ile yılan arasında olduğu gibi kesilmemiştir. (Tekvin 3/15)

Kutsal kitabın Protestan yorumlarına göre yılanın soyu, şeytanın temsilcileri; kadının soyu ile Mesih'tir. Kadın'ın soyu şeytanın başını ezecek derken Mesih'in Golgota'da şeytanda açtığı ölümcül yaradan bahsetmektedir. Yılanın kadının topuğuna saldırarak olması da şeytanın, Mesih'in topuğuna saldırarak olmasıdır ki topuk yarasının anlamı sıkıntı, hatta fiziksel ölçümdür. Yine Mesih merkezli yorumlarda Mesih'in kadının tohumu, soyu olması değerlendirmesinden onun bir bakireden doğacağı iması da çıkarılmıştır.³⁴

Havva Tanrı'nın yasağına kendinden bir şeyler eklediğinde şeytan tarafından tuzağa düşürülmüştür. Tanrı'nın emri yemeğin şeklinde olduğu halde, şeytana cevaben Tanrı'nın dokunmayın da dediğini söylemiştir.³⁵ Fırsatı kaçırmayan şeytan Havanın ağaca zorla dokunmasını sağlamış ve ardından "bak dokundun ölmedin, yersen de ölmezsin" diyerek Havva'yı tuzağa düşürmüştür.³⁶ Maimonide'e göre şeytan, ihtirasları uyandırarak insanı kirletmiştir. İsraililer Sina Dağı'nda kendilerini takdim ederek bu kirlerinden arınmışlardır.³⁷

İyilik ve kötülüğü bilme ağacı insanın itaatini denetlemek üzere vardı, dolayısıyla Âdem ve Havva bu sınavı geçememiş oldular.³⁸ Onlar ilk yaratıldıklarında doğal dürtüleri sadece iyiyi yapmaya yönelikti. İyi ve kötünün karışımı olan bu ağaçtan yedikten sonra ise kötü de doğalarının ve tüm insanlığın doğasının bir parçası haline

³² Tora ve Aftara, s. 21.

³³ Guide des Égarés, s. 249.

³⁴ Macdonald, William, cilt I s. 36.

³⁵ Bkz Tekvin 3/3.

³⁶ Tora ve Aftara s. 21.

³⁷ Guide des Égarés, s. 250.

³⁸ MacDonald, William, c. 1 s. 34.

gelmiş oldu. Sforno bu ağaçtan yemenin etkisini farklı bir şekilde yorumlanmıştır, ona göre bu meyveden yediği anda insan dışardan tatlı gözükken bir şeyi, kendisine zararlı olacağını bilse bile ister hale gelmiş; dışardan aç gözükken bir şeyi de dünyanın en faydalı şeyi olduğunu bilse bile, kendi zararına rağmen reddetme eğitimine sahip olmuştur.³⁹

Adem ve Havva bir günahı işledikten sonra⁴⁰ çıplak olduklarını anlamışlar ve kendilerine incir yapraklarından önlükler dikmişlerdir.⁴¹ Adem ve Havva daha önceden çıplaklıklarından utanmıyorlardı, onlar vücutlarının tüm organlarını Tanrı'nın isteğini yerine getirmek için kullanmaktaydılar, çıplaklığı vücutlarının özel bölümleriyle ilgili rezillik ve şehvet ile bağdaştırmamışlardı.⁴² İyiyle kötüyü bilme ağacından yedikten sonra bunun ayırdına varmış utanmışlardır. Hatta Tanrı onları daha fazla utandırmamak için o anda onlara görünmemiş, incir yapraklarıyla örtünmelerini beklemiştir.⁴³

Tanrı tarafından çağırıldıklarında ikisinin de yanlarında bahanesi vardı. Adem yanıma koyduğün kadın bana ağacın meyvesini verdi:⁴⁴ diyerek Havva'yı hatta Tanrı'yı suçlamış, Havva'da yılan beni aldattı diyerek⁴⁵ yılanı suçlamıştır.⁴⁶

Hem Yılan, hem Adam, hem de Havva cezalandırılmışlardır. Şu ağaçtan yeme emri sadece Âdem'e verilmiş olmasına rağmen, o ağaçtan yediği için Havva'da cezalandırılmıştır. Ramban Sforno emrin Havva'yı da bağladığını belirtir. Zira o da Adamın bir parçasıdır. (kemiğimden kemik) Ayrıca Havva Âdem'i günaha teşvik etmiş ve işlemlerini sağlamıştır.⁴⁷

Tanrı kendilerine deriden giysiler yaparak Adem ve Havva'yı Eden Bahçesi'nden çıkarılmıştır. Deriden giysiyi insan derisinden örtü, başka bir deyişle erkek için sünnet derisi, kadın için kızlık zarı şeklinde çevirenler olmuştur.⁴⁸

³⁹ Tora ve Aftara s. 17

⁴⁰ Bkz Tekvin 3/6

⁴¹ Bkz Tekvin 3/7

⁴² Tora ve Aftara s. 21

⁴³ a.g.e., 23

⁴⁴ Bkz Tekvin 3/12

⁴⁵ Bkz Tekvin 3/12

⁴⁶ Macdonald, William, cilt I s. 36

⁴⁷ Tora ve Aftara, s. 23

⁴⁸ Tora ve Aftara s. 24

Adem ve Havva için Eden Bahçesi'nden kovulmak bir ceza değil, doğalarına kazandırdıkları günah işleme dürtüsü ve farkındalığın doğal bir sonucudur.⁴⁹ Sforno'ya göre Adem ve Havva iyi ile kötüyü ayırma yeteneği kazandıktan sonra fiziksel dürtüleri de yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlayacaktır. Eğer sonsuza kadar bu bahçede kalsalardı bu dürtülerini tatmin peşinde koşacak, entelektüel davranışlarını belki de erteleyeceklerdi. Bu yüzden sonsuz hayata sahip olmadan Eden'den çıkarılmış, sınırlı hayatlarını en güzel nasıl geçireceklerini düşünmek sorunda kalmışlardır.⁵⁰ Ayrıca yaşam ağacından yeşelerdi fiziksel bozulmaya uğrayacakları yönünde yorumlar da vardı. Tanrı'nın merhameti sayesinde sonsuz hastalık ve zayıflığa mahkum olmaktan Eden'den çıkarılarak kurtulmuşlardır.⁵¹

Pavlus'a göre günah dünyaya Adem aracılığıyla girmiştir. Çünkü Adem Havva'nın başıdır. Yaratılış düzeni (önce erkeğin yaratılması) ve yaratılış amacı (kadının erkek için yaratılması) ilk günah konusunda Adem'i suçlu yapar⁵² Yahudilikte, hristiyanlıkta olduğu gibi bir asli suç kavramı yoktur. Teşuva (tövbe) günahtan arınmak için yeterlidir. Adem ve Havva insanların cennette yaşamak yerine dünyada yaşamak zorunda kalmalarının suçlusu değildirler. Nitekim Tevrat günahın miras yoluyla diğer insanlara geçtiği fikrini reddeder.⁵³

Tanrı yaşam ağacını korumak için bahçenin doğusuna Keruvlar ve her yana dönen alevli bir kılıç yerleştirmiştir.⁵⁴ Raşi bu Keruvların zarar verici melekler olduklarını söyler insanın bir şekilde bahçeye dönmesini engellemek için konulmuşlardır. Rabecni Behaye insanın öldükten sonra cennete geri dönebilmesi için de cehennemde bu meleklerin elinden geçmesi gerektiğini söylemiştir.⁵⁵

Tanrı Eden'den çıkardıktan sonra Âdem'e dünya hayatıyla ilgili bazı şeyleri nasıl ateş yakılacağını öğrenmiş ve baş melek Mikail'i ona yardımcı olarak görevlendirmiştir. Mikail cennetten tohum getirmiş, bunların nasıl ekilip biçileceğini ve

⁴⁹ a.g.e., s. 22

⁵⁰ a.g.e., s. 24

⁵¹ MacDonald William, cilt I s. 37

⁵² a.g.e., s. 35

⁵³ Bkz. Tensiye 24/16

⁵⁴ Bkz. Tekvin 3/24

⁵⁵ Tora ve Aftara, s. 27

nasıl devamlılığının sağlanacağını öğretmiştir. Adem'da hasattan sonra bunları öğütüp pişirip yemiştir.⁵⁶

Adem, yağmur için ilk dua eden ve ilk kurban sunan kişidir. Naachian (Nuh) kanunları Adem'e verilmiş ve Şabat'a saygı göstermesi emredilmiştir.⁵⁷

Adem Eden'den çıkarılırken kendisine Tanrı kendi günlerinden bir gün mesabesinde olan bir yıllık bir ömür biçmiştir.⁵⁸ Adem kendisine verilen bin yıllık ömrün yetmiş yılını Kral Davud'a bırakarak dokuzyüzotuz yaşında ölmüştür.⁵⁹

2- Abel ve Kain

İlk insan Adem'in oğulları olan Abel ve Kain, aralarında yaşadıkları olayla bir çok ilkin ve süregeldikleri hayatla da birçok çatışmanın babaları kabul edilebilirler. İlk şehit, ilk katil, ilk cinayet, ilk kurban, göçebe-yerleşik çatışması, ziraatçı-çoban çatışması gibi.

Aralarında meydana gelen kıskançlık sebebiyle büyük kardeş, küçük kardeşin kanına girmiş, yeryüzünde ilk cinayet böylece işlenmiştir. Masum kanının dökülmesiyle lanetlenen toprak ziraatçıya ürün vermemiş, Tanrının sürgün cezasının etkisiyle de ziraatçı göçebe olmuş, sonradan şehir kurarak yerleşik hayata geçmiştir.

Mitlerde de benzerlerine sıkça rastladığımız bu olay, tarihi seyir içinde bu ve benzeri olayların yaşanmış olabileceğini gösterdiği gibi, bu olayın zaman içinde olabileceğini gösterdiği gibi, bu olayın zaman içinde medeniyetlere uyarlanarak değiştiğini de gösteriyor olabilir.

a. Abel (Evel)

Adem'in ikinci oğlu Abel'dir. Kur'an-ı Kerim'de bu kıssa isim kullanılmadan zikredilmiş olsa da İslâmî kaynaklar bu ikinci oğlu Habil adıyla anar. İbranice kaynaklarda daha çok Abel ismi kullanıldığı için biz de çalışmamızın bu bölümünde bu ismi kullanacağız.

⁵⁶ Hz. Adem s. 47

⁵⁷ a.g.e. s. 48

⁵⁸ a.g.e., s. 46

⁵⁹ Bkz Tekvin 5/5

Etimolojik araştırmalarda Abel/Habel ismiyle ilgili çeşitli sonuçlar ve yorumlar ortaya çıkmıştır. Abel ismi; boşluk, geçicilik anlamına gelmektedir. ocuk sahibi olacak kadar yaşamamış olmasından ve çocuksuz bir yaşamın anlamsız olmasından dolayı kendisine bu ismin verildiği söylenir.⁶⁰ Abel isminin bu manaya gelmesinden yola çıkılarak daha farklı yorumlar da yapılmıştır. Bu ismin düşünce yeteneğine işaret ettiği ve bunun pratik sanatların yeteneğinden daha üstün olacağı gibi. Habel boş ve telef olan şeydir. Zira ölümden sonra kalan sadece zekadır. Bu da şit'le temsil edilmiştir. Adem'in oğulları içinde Tanrı'nın imajında yaratılan babasına sadece o benzemektedir.⁶¹

Bazı araştırmacılar Abel ile Hevel/Hebel arasında ilişki kurmuşlardır. Hevel; soluk, nefes, buhar anlamlarına gelmektedir.⁶² Ebeveyninin kısa ömürlü olacağını önceden sezdiği için ona bu ismi verdiği ileri sürülmüş, ayrıca asıl adının başka olduğu, hayatı bir nefes, bir buhar gibi çabuk bittiği için daha sonra kendisine bu adın verildiği rivayet edilmiştir. Akkadca oğul anlamına gelen hablu/habal'dan gelmiş olma ihtimali de vardır.⁶³

Jbileler kitabında Abel kelimesinin Abel için yakılan ağıt bağlamında ağıt, ölüye ağlama anlamına geldiğiyle ilgili bir yorum yapılmıştır.⁶⁴ Abel kelimesiyle ilgili yapılan son etimolojik araştırmalar Abel kelimesini berger (oban) kelimesiyle alakalandırmıştır. Bu teori, tarih içinde Abel'in çobanlıkla tasvir edilmesine bağlı bir teoridir.⁶⁵

Abel, Tanrı'nın toprağa yönelik lanetinden çekindiği için hayvancılıkla uğraşmayı seçmiştir. Her ne kadar insan henüz et yeme hakkına sahip değilse de hayvanların sütünden, yönünden, ve derilerinden faydalanması mümkündür. Onun işi koyunları kırmak ve inekleri sağmaktan ibarettir. O, kendisine yalnız kalıp manevi konulara yoğunlaşmasına imkan veren bir uğraş seçmiştir.⁶⁶ Abel, düşünceyi temsil

⁶⁰ Tora ve Aftara, s. 27.

⁶¹ Guide des gars, s. 253.

⁶² www.Universalis.Fr/Encyclopedia/Haggadah

⁶³ "Habil ve Kabil" Md. DA, İstanbül 1996, c. XIV, s. 376.

⁶⁴ Jewish Encyclopedia, New York, London, 1905, c. I, s. 48.

⁶⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/coin_and_Abel

⁶⁶ Tora ve Aftara, s. 26.

etmektedir. Ahlak açısından aksiyonun uygunluğuna hükmeden toplumun ve ferdin rejimini temsil eder. Bunu da çoban imajıyla yerine getirir.⁶⁷

Abel, kötü gücün ilk günahsız kurbanı, gerçek anlamıyla ilk aziz-şehit kabul edilir. Onun ruhu Şaul'deki şehit ruhların esasını oluşturur. Hz. İsa'nın Ferisilere yaptığı bedduada Abel'in iyi bir kul olduğunu belirtir. "... Salih olan Abel'in kanundan, mabetle mezbah arasında öldürülen Barahiye oğlu Zekerya'nın kanına kadar, yeryüzünde dökülen her salih kan üzerinize gelsin."⁶⁸ Midraş'a göre Abel, Kain'in gelecekte ilahi bir yargılama gününü inkar etmesini protesto etmiş, gelecekte kötülüklerin cezalandırılacağı, iyilerin ödüllendirileceği ilahi bir yargılanma günü olacağını açıklamıştır. İbrahim'in vasiyetinde Abel, ruhların yargıcı olarak tasvir edilir.⁶⁹

b. Kain (Kayin)

Adem'in en büyük oğlu, aynı zamanda kız kardeşiyle birlikte ilk çocuklarıdır. İslami kaynaklarda Kabil ismiyle, İbranice kaynaklarda Kayin, Tevrat'ın Türkçe çevirisinde ise Kain ismiyle anılmaktadır. Biz de bundan sonra bu isimle devam edeceğiz.

Tevrat'ta Kain adı ile dünyaya getirmek anlamındaki "kana" kelimesinin türevi "kaniti" yan yana kullanılmıştır. Eğer Kain'in kökü kana ise Kain, dünyaya getirilmiş döl, çocuk demek olur; kyn ise maden işinde çalışan demirci anlamına gelir.⁷⁰ Kana kelimesinin satın almak, iyeliğime geçirmek manasından yola çıkılarak yapılan başka bir etimolojik yorumda Havva "Tanrı ile birlikte bir insan edindim." (Tekvin, 4/1) sözleriyle Tanrı bizi arattı ama Kain'in doğuşuyla Tanrı ile bir tür ortaklığa girmiş olduk demektir.⁷¹ Yapılan yeni etimolojik araştırmalarda Kain kelimesi gyn kelimesi ile alakalandırılmıştır. Bu smith metal yani demir anlamına gelmektedir. Bu teori tarih içinde Kain'in ziraatle meşgul olmasının tasvirine bağlı bir teoridir.⁷²

⁶⁷ Guide des Égarés, s. 253.

⁶⁸ Jewish Encyclopedia, c. I, s. 48.

⁶⁹ Jewish Encyclopedia, c. I, s. 48.

⁷⁰ İslam Ansiklopedisi, c. XIV, s. 376.

⁷¹ Tora ve Aftara, s. 27.

⁷² http://en.wikipedia.org/wiki/cain_and_Abel

Adem'in üç oğlunun (Abel, Kain, Şit) üç ayrı sembolik yeteneği vardı. Kain, pratik sanat yeteneğini temsil etmektedir. Bu, vücudun korunması için gerekli olan şeyleri ihtiva eder. Onun prensiplerinden birincisi ziraattır.⁷³

Kain'in kendisine seçtiği iş, her ne kadar temel ve gerekli de olsa, doğaya tapınma ve başkalarını çalıştırmak üzere köleleştirmeye yol açabilecek toprak işidir.⁷⁴

Yahudi geleneğinde Kain'in babasının Eden bahçesindeki yılan olduğu kabul edilmiştir.⁷⁵ Kain'in yedi nesli, şeytanın nesli, asiler olarak takdim edilmiştir. Dindarlar Şit'in nesli iken kötüler, Kain'in nesli olarak düşünülmüştür.⁷⁶

Kain'in kızları da insanların en güzeliydiler.⁷⁷ (Tekvin, 6/1-4)

c. Kain'in Abel'i Katletme Sebep ve Sonuçları

Abel ile Kain arasında gelişen kıskançlığın başında kadın faktörü olduğunu görüyoruz. Adem'in her oğlunun kendisiyle evleneceği bir ikiz kız kardeşi vardı. Abel'in ikizi Kain'inkinden güzel olunca Kain karısı yerine onunla evlenmek istedi.⁷⁸ Midraşik geleneğe göre yapılan yorum biraz daha farklıdır. Buna göre Abel, daha güzel olan Kain'in kız kardeşine taliptir. Kain buna razı olmayınca Adem, bir kurban vasıtasıyla durumu Tanrı'ya havale etmiş, kimin takdimesi tanrı tarafından kabul edilirse Kain'in ikiz kız kardeşiyle o evlenecektir.⁷⁹ Yapılan yorumlarda Abel'in güzel karısının kıskançlığı artırmasından bahsedilmesi evlilik olayının gerçekleşmiş olabileceğini gösteriyor.⁸⁰

Abel çobandı ve sürüsünden bir dişi kurban etti; Kain de ziraatçıydı, o da bir buğday demeti takdim etti.⁸¹ Tanrı, Abel'in kurbanını kabul etti, Kain'inkini de kabul etmedi.⁸² Kain'in takdimini Tanrı'nın niçin kabul etmediği çok açık olmamakla beraber Maimonide'e göre Tekvin'de kullanılan terimlerde bazı işaretler vardır. Buna göre Abel ile Kain'in takdimelerinde bazı farklar vardır. Metinde Kain, toprağın ürünlerinden

⁷³ Guide des Égarés, s. 253.

⁷⁴ Tora ve Aftara, s. 26.

⁷⁵ Guinzberg, Louis, Les Legendes des Juifs, Johns Hopkins University, 1998, c. I, s. 156.

⁷⁶ www.Jewish Encyclopedia.com

⁷⁷ a.g. internet sitesi.

⁷⁸ Jewish Encyclopedia, c. I, s. 48.

⁷⁹ wikipedia.org/wiki/cain_and_Abel; www.bladi.net/forum.80004_recit_cain et Abel; pentatougue, s. 25.

⁸⁰ www.Jewish Encyclopedia.com

⁸¹ www.bladi.net/forum80004_recit_cain et Abel

⁸² Tekvin, 4/4, 5.

Tanrıya takdim etti denmiştir. Yani en iyisini aramadan bulduğunu takdim etmiş, Abel ise sürüsünden ilk doğanlardan ve en yağlısından takdim etmiş, yani Abel, en iyiyi seçmek için uğraşmıştır. Kain liyakate nail olmak istememiş, dolayısıyla Tanrı'ya en iyisini takdime çalışmamıştır.⁸³ Hatta bazı yorumlarda Kain'in Tanrı'ya yemeğinin artıklarını veya yün takdim ettiği de söylenir.⁸⁴

Kutsal kitabın Protestan yorumcuları, kurbanda önemli olan noktayı kan akıtmak olarak görürler. Abel ve Kain'in bu konuda eğitilmiş olmaları gerekli olmasına rağmen Kain, Tanrı'nın önüne meyve ve sebzelerden oluşan kansız bir sunu getirmiştir. Abel ise kanı akıtılmış hayvan getirmiş ve böylece Tanrı'nın kendisini akladığına dair imanını sergilemiştir. Onlara göre Habil'in sunusu dünyanın günahını kaldıran İsa'nın ölümüne işaret eder.⁸⁵

Le Rabbin Nāchum Braverman, Abel ve Kain'in Tanrı'ya kurban sunmalarının sebebi olarak ikiz kız kardeşlerden duyulan kıskançlığı görmez. Ona göre bu takdimeler hasat mevsimi geldiğinde yapılan şükür takdimeleridir.⁸⁶ Yine Midraş'a göre aralarındaki kıskançlığın temelinde yaptığı işlerden doğan anlaşmazlık vardır. Kain, toprağın kendisine ait olduğunu düşündüğü için topraklarında Abel'in sürülerini otlatmasını istememiş, Abel de Kain'den giydiği elbisede hak istemiştir. Bu da aralarında kıskançlık ve kindarlık doğurmuştur.

Tanrı'nın kurbanı kabul ettiğini gösterme şekli, gökten gelen bir ateşin kurbanı yakmasıdır.⁸⁷ Bu Theodotion tarafından kabul edilen bir düşünce olup Hıristiyanların çalışmalarında da mevcut olmuş ve İskenderiyeli Kiril, Jerame, Süryani Afrem ve Aphraates gibi çok sayıda kilise babası tarafından da kabul görmüştür. Midraşık edebiyatta ise sadece geç dönem çalışmalarda yer almaktadır.⁸⁸

Kain, sunusunun reddedilmesine çok öfkelenmiş⁸⁹ ve Tanrı tarafından öfkesine kapılmaması için uyarılmıştır: “Eğer doğru olanı yaparsan (tevbe edersen) senin sununu kabul etmez miyim ama doğru olanı yapmazsan da (Abel'den nefret etmeye devam edersen) günah pusuya yatmış, seni mahvetmek için bekliyor. Maksadın

⁸³ www.cjl_paris.org

⁸⁴ www.JewishEncyclopedia.com

⁸⁵ MacDonald, William, c. I, s. 37.

⁸⁶ www.interbible.org

⁸⁷ www.cjl_paris.org/sp/sprp.php?article64

⁸⁸ Jewish Encyclopedia, c. I, s. 48.

⁸⁹ Bkz. Tekvin, 4/5.

liderlikse tevbe ettiğin zaman Abel, senin liderliğini kabul edecektir.” Septuaginta çevirinde doğru olanı yaparsan, doğru sunuyu yaparsan demektir.⁹⁰ Günahın pusuya yatıp beklediği yer ise mezarın kapısıdır.⁹¹

Kain’in kıskançlığı ve öfkesi doğru olanı yapmasına engel oldu ve kardeşini tarlaya çağırarak onu öldürmüştür.⁹² Bu işi aldığı bir taşı kardeşinin başına vurarak yapmıştır.⁹³

Abel, Kainden daha güçlüdür. Bunu aralarında geçen bir kavgada onu yenmiş ve hayatını bağışlamış olmasından anlıyoruz.⁹⁴ Tarlada geçen hadisede de “Kain kalktı” ifadesinin kullanılması Kain’in daha önceden yerde olduğunu ve Abel’in altında kalmış olduğunu gösterir. Ancak Kain, merhamet dilemiş, “Dünyada sadece biz iki oğul varız, beni öldürürsen babama ne cevap vereceksin” demiştir. Bunun üzerine merhamete gelen Abel, onu bırakmış ancak hemen ardından Kain kalkmış ve Abel’i öldürmüştür.⁹⁵

Tanrı Kain’e kardeşin nerede diye sormuştur. Kain de yaptığına pişman olmamış bir şekilde kardeşimin bekçisi miyim ben diye karşılık vermiştir.⁹⁶ Tanrı’nın bu sorusu, konuyu açmak ve Kain’i tevbeye yöneltmek amacıyla sorulmuştur. Soruda kardeşin Abel denilerek, kardeş olduklarına vurgu yapılması, kardeşliğin böyle bir sorumluluğu beraberinde getirdiğini düşündürür.⁹⁷

Kain ve Abel’in karşılaşması, aralarında iletişim ve diyalogun eksikliğine işaret eder. Talmud Kain’in yaptığı şeyin ağırlığının farkında olmadığını vurgulayarak cinayet işlemenin başka bir şeye benzemeyeceğini ifade eder. Olay, para olayı olsaydı bir miktar verilirdi ve konu kapanırdı. Fakat cürüm işlerinde haksız yere öldürülen birinin kanı dünyanın sonuna kadar cinayete bağlıdır. Tekvin 4/10’un asıl çevirisinde kardeşinin kanı değil, kanları denmesinin sebebi de budur. Cinayet, mevcut bir kaderin tahribine sürükler.⁹⁸ “Kanları” ifadesinin kullanılması sadece Abel’in değil aynı zamanda onun potansiyel çocuklarının kanlarını da dökmüş sayıldığını belirtir. Bu konuyla ilgili alternatif bir açıklama da Evel’in birden çok yerinden yaralandığı için bu

⁹⁰ MacDonald, William, c. I, s. 38.

⁹¹ Tora ve Aftara, s. 29.

⁹² Bkz. Tekvin, 4/8.

⁹³ [www.bladi.net/forum80004_recit_cain et Abel](http://www.bladi.net/forum80004_recit_cain_et_Abel)

⁹⁴ Jewish Encyclopedia, c. I, s. 48.

⁹⁵ Tora ve Aftara, s. 29.

⁹⁶ Bkz. Tekvin, 4/10.

⁹⁷ Tora ve Aftara, s. 29.

⁹⁸ www.cjl_paris.org/sp/sprp.php?article64

ifadenin kullanılmış olabileceğidir.⁹⁹ Maimonide cinayetle ilgili şöyle diyor: Cinayetten daha ağır bir şey yoktur. Bir adam, hayatı boyunca ne kadar iyilik yaparsa yapsın böyle bir cürmü affettirmeye muvaffak olamaz.¹⁰⁰

Bir başka yoruma göre; Kain'in Abel'i tarlada öldürmesi alışkanlıkların ve sosyal konumların dışında yaşayan insanların doğru ve yanlış gibi mefhumlara sahip olmayarak şiddete kendini verdiğini gösterir.¹⁰¹

Abel'in cesedinin ne olduğuyla ilgili Pirke de R. Elizer, Abel'in köpeği vahşi hayvanlara karşı onun cesedini gözetlemiş ve yırtıcı hayvanlara karşı korumuştur, der. Adem ile Havva, oturup ağlamakta ve ağıt yakmaktayken bir kuzgun gelip bir kuşu kumlara gömmüştür. Adem, biz de aynısını yapalım diyerek toprağı kazmış ve oğlunu defnetmiştir.¹⁰² Aynı kaynaktan alınan başka bir görüşe göre Tanrı'nın emri üzerine iki üveyik kuşu uçarken aşağı düşmüşler; birisi ölmüş diğeri de yeri kazıp onu içine gömmüştür. Bunun üzerine Adem ve Havva da aynı şeyi yapmışlardır. Yarı putperest yarı Yahudi karakteristiği taşıyan Etiyopya Adem ile Havva kitabı ve Süryani Hazineler Mağarası'na göre Abel'in bedeni yas ve taziyeden birkaç gün sonra Hazinelere Mağarası'na konulmuştur.¹⁰³

Bundan sonra Kain, işlediği topraktan ürün alamayacak olmakla ve yeryüzünde aylak aylak dolaşmakla cezalandırılmıştır.¹⁰⁴ Bu cezadan sonra Kain, topraktan ürün alamamış ve artık ziraatçılıkla uğraşamamıştır.¹⁰⁵ Yeryüzünde aylak aylak dolaşma cezasını ise Yahudi tarihinde daha sonralardan da görüyoruz. Hz. Musa zamanında Yahudilere verilen çölde dolaşma cezası gibi. Yine aynı cezayı Mormon folklorunda da görüyoruz, onlar da gezgin bir hayat yaşamışlardır.¹⁰⁶

Kain, kendisine verilen bu cezadan yakınmış ve bu sürgün kararının kendisi için ölüm anlamına geleceğini öne sürmüştür. Bunun üzerine Tanrı, Kain'i öldürülmesn diye koruması altına almış, Kain'in üzerine bir işaret koyarak öldürecek kişiden yedi kez öç alınacağını söylemiştir.¹⁰⁷

⁹⁹ Tora ve Aftara, s. 29.

¹⁰⁰ www.cjl_paris.org'dan

¹⁰¹ Guide des Égarés, s. 253.

¹⁰² Jewish Encyclopedia, c. I, s. 48.

¹⁰³ a.g.e, s. 48.

¹⁰⁴ Bkz. Tekvin, 4/12.

¹⁰⁵ www.Jewish.Encyclopedia.com

¹⁰⁶ org/wikipedia/coin_and_Abel

¹⁰⁷ Bkz. Tekvin, 4/13-15.

Kain, çoban olmaya mahkum edildiğinde itiraz etmeyerek sadece şartlarının hafif olması için yalvarmış ve bu isteğinin kabulü olarak Kain, yedi nesle sahip olmadan öldürülmesin diye işaretlenmiştir.¹⁰⁸ Gerçekten de Kain yedi nesle sahip olduktan sonra yedinci neslinden Lemeh tarafından öldürülmüştür.¹⁰⁹ Kain'e konulan bu işaret bir cinayet damgası değil, Kain'i başıboş avcılardan koruma damgasıdır. Hahamlar bunda ölümle cezalandırılmayan Kain'in resmi tövbesini görmektedirler.¹¹⁰

Tora'da işaret anlamına gelen oth kelimesi yıldızları bir işaret olarak tasvirde kullanılmıştır. İbranicede bu kelime "bir harf" anlamına da gelir. Muhtemelen Kain'in alameti bir harf, bir ayet, bir mesaj olabilir.¹¹¹ Raşi'ye göre Tanrı, Kain'in alnına kendi isminden bir harf işlemiştir. Midraş'a göre bu bir tür boynuzdur ki, Kain öldürülürken kendisinin hayvan sanılmasına bu boynuz neden olmuştur. Başka bir görüşe göre de Kain'e herhangi bir işaret koyulmamış, sadece Tanrı, Kain'in korku dolu kalbine tekrar cesaret vermiştir.¹¹² Aggadahta yer alan bir bilgiye göre ise Kain'in işareti Quenites kabilesinin ayrımcı alacağıdır.¹¹³

Kain işaretlendikten sonra sürgünlerin dolaştıkları yere -Eden'in doğusuna-gitmiştir. Burası, babası Adem'in de Eden'den kovulduktan sonra gittiği yerdir.¹¹⁴ Kain yeryüzünde dolaşma cezası almasına rağmen yerleşmekte hatta Tora'da bir şehir kurucusu olarak tanımlanmaktadır. Kız kardeşi Awan ile evlenmekte ve ilk oğlu Enah doğmaktadır. Bu olay Adem'in yaratılışından yaklaşık yüzdoksanaltı yıl sonra olmaktadır.¹¹⁵

Kain, evinin üzerine düşmesiyle¹¹⁶ ya da yedinci nesilden Lamech adlı birinin attığı okla öldürülmüştür. Lamech kördü ve bu yüzden avlara oğlu Tuval Kain ile çıkıyordu. Daha önce de bahsedilen Kain'in boynuz işaretinden dolayı Tuval Kain onu hayvan sanmış ve babasına yerini işaret ederek öldürmesini sağlamıştır.¹¹⁷

¹⁰⁸ wikipedia.org/wiki/cain_and_Abel

¹⁰⁹ Tora ve Aftara, s. 28.

¹¹⁰ Dictionnaire Encyclopedique du Judaisme Paris, 1996, s. 164.

¹¹¹ wikipedia.org/wiki/cain_and_Abel

¹¹² Tora ve Aftara, s. 28.

¹¹³ www.Universalis.Fr/Encyclopaedia/Haggadah

¹¹⁴ Tora ve Aftara, s. 28.

¹¹⁵ [org/wikipedia/coin_and_Abel]

¹¹⁶ www.JewishEncyclopedia.com

¹¹⁷ Tora ve Aftara, s. 31.

Hikaye, Kain ve Abel'in yaptığı işlerden dolayı köylü göçebe rekabetinin de başlangıcı sayılır.¹¹⁸ Mitolojilere de konu olan hikaye daha sonra değiştirilerek yorumlanmıştır. Buna göre Kain'in Abel'i öldürmesi dini bir merasimdir. Bu iki kişi, iki topluluk türünü ifade etmektedir. Çiftçinin adağının kabul edilmemesi, ürünün kötü olduğu bir yılı göstermekte ve toprağın tekrar bereketlenmesi için kurban kanı akıtılması gerekmektedir. İşte Abel'i öldürerek Kain bu görevi yerine getirmiş, fakat aynı zamanda bunu yaparken kendini de murdar ettiği için arınıncaya dek topluluktan uzaklaştırılmıştır. O, bu eylemi topluluk yararına yapan din adamı olduğu için dokunulmazlığı vardır. Tanrı da Kain'i bu yüzden işaretleyerek koruma altına almıştır.¹¹⁹

¹¹⁸ Dictionnaire Encyclopedique du Judaisme, s. 164; www.Universalis.Fr/Encyclopaedia /Haggadah

¹¹⁹ İslam Ansiklopedisi, c. XIV, s. 378.

II. BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM'E GÖRE HABİL VE KABİL KISSASI

1. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Adem ve Havva

a. Hz. Adem'in Yaratılışı

Kur'an-ı Kerim'de Adem ve eşi Havva ile ilgili bilgiler Bakara, Araf ve Tâhâ sûrelerinde verilmiştir.

İnsanlığın babası ve dolayısıyla ilk insan olduğunu bildiğimiz Adem kelimesinin manası Said b. Cübeyr, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Mes'ud ve Ebû Musa el-Eş'ari'ye göre (يَأْدُمُ - أَدَمُ) kökünden türemiş bir kelime olup yüz ve deri anlamına gelmektedir.¹ Bu ismin Adem'e toprağın yüzünden yaratıldığından dolayı verildiği söylenmiştir.

Hz. Adem'in yaratıldığı maddeyi Kur'an-ı Kerim şu ayetinde vermektedir: "Hani bir zaman Rabbin, meleklerle "Ben balçıktan bir insan yaratacağım, şeklini tamamlayıp ruhumdan üflediğim zaman hemen ona secde edin."² Ayet-i kerimeden de anlaşıldığı üzere Adem, yeryüzü cinsinden bir maddeden yaratılmıştır. Adem'in yaratıldığı bu çamurla ilgili Abdullah b. Abbas ve Abdullah b. Mes'ud'dan gelen bir rivayette şöyle denmektedir: Allah (c.c.), Hz. Adem'in yaratılacağı toprağı yeryüzünden alıp gelmesi için önce Cebrail (a.s.)'ı görevlendirmiştir. Fakat yeryüzü beni kusurlu yapmandan Allah'a sığınırım, demiş Cebrail (a.s.) toprak almadan geri dönmüştür. Bunun üzerine Allah (c.c.), Mikail'i görevlendirmiş, Mikail de aynı sonuçla dönmüştür. Bundan sonra Allah (c.c.) ölüm meleği Azrail'i göndermiş. Yeryüzü ondan da Allah'a sığınınca Azrail, ona bende elim boş geri dönmekten Allah'a sığınırım demiş ve yeryüzünün çeşitli yerlerinden toprak alıp birbirine karıştırmıştır. İşte bu topraklardan bir kısmının kırmızı bir kısmının beyaz diğer bir kısmının ise siyah olması rivayetine dayanılarak Adem'in soyundan gelen insanların da çeşitli renklerde olduğuna inanılmıştır.³

¹ Taberi, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr, *Taberi Tefsiri*, İstanbul, 1996, c. I, s. 177.

² Sâd sûresi, 31/71, 72.

³ Taberi Tefsiri, c. I, s. 169.

Hız. Adem'in yaratılışıyla ilgili Kur'an-ı Kerim'in "Allah, insanı vurulduğunda testi gibi ses çıkaran kuru bir balçıkta yaratı."4 Ayetini Abdullah b. Abbas, Dahhak'ın rivayetinde şöyle yorumlamıştır: Adem, kırk gece sırtüstü yatan bir ceset halinde bırakılmıştı. İblis gelip ona ayağıyla vuruyor, Adem'in vücudu ses çıkarıyordu.5 Bu yorumu göre İblis, Hz. Adem'i henüz ruhu üfürülmeden evvel merak etmiş ve nasıl bir varlık olduğunu anlamaya çalışmıştır.

b. Hz. Adem'in Halifeliği

Allah (c.c.) yeryüzünde bir halife yaratmayı dilemiştir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: "Hani Rabbin, meleklerle: "Muhakkak ben, yeryüzünde bir halife var edeceğim" demişti. Onlar da: "Biz seni şükürle sürekli yüceltir ve takdis ederken, orada bozgunculuk çıkaracak ve kanlar akıtacak birini mi var edeceksin" dediler. (Allah) Şüphesiz sizin bilmediğiniz ben bilirim."6 Ayet-i Kerimede geçen hilafetten kasıt asilin yokluğundan veya acziyetinden kaynaklanan bir niyabet değil, asilin naibine bir şeref bahşetmesinden kaynaklanan bir niyabettir.7 Allah (c.c.) evliyasını bu yüzden yeryüzüne yerleştirmiştir.

Sözlükte hilafet bir kimsenin diğerinin yerini alması, onu temsil etmesi, onun salâhiyetlerini kullanması manasına gelir. Dolayısıyla buradaki hilafetten kasıt ya Allah'ın halifesi olması ya da daha önceden yeryüzünde yaşamış şuurlu varlıkların halifesi olması manasına gelebilir. Meleklerin, bazı bilgilerini ortaya koyarak bu soruyu sormaları üzerine Allah (c.c.) onları imtihan etmiş, Adem soyunun buna layık olduğunu göstermek istemiştir. Dolayısıyla burada bahsedilen hilafetin insanın Allah'ın halifesi olarak yeryüzüne gönderilmiş olması olarak anlaşılması akla uygundur.8

Bizzat Kur'an-ı Kerim'in ifadelerinden insanın topraktan yaratılmış olduğu anlaşılmaktadır. Yalnız Hz. Adem'e ruh üfürülmeden evvel toprak; yapışkan çamur, kokuşmuş çamur, kurumuş çamur gibi merhalelerden geçmiştir.9

4 Rahman, 55/14.

5 Taberi Tefsiri, c. I, s. 167.

6 Bakara, 2/30.

7 Yazır, Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, 1979, c. I, s. 300.

8 Karaman, Hayrettin – Çağrııcı Mustafa – Dönmez İbrahim Kafi – Gümüş Sadrettin, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Ankara 2007, c. I, s. 101.

9 Erdem, Mustafa, *Hız. Adem*, Ankara, 1999, s. 122.

Hz. Adem'e şekil verilmeden önce toprağın kırk gün mayalandığı ifade edilmiştir.¹⁰ İbn Farek, toprağın belli bir süre mayalanmasının, kolay şekil değiştirebilme ve istenen kalıba girebilme açısından gerekli olduğunu ileri sürmüştür.¹¹ Nihayet şekillendirme tamamlanıp da Allah (c.c.) Hz. Adem'e kendi ruhundan üfleyince ruh, Hz. Adem'in baş tarafından girmeye başlamış ve girdiği yer etle kaplanmıştır. Ruh, göbeğine kadar gelince Hz. Adem, vücudunun güzelliğini beğenmiş ve hemen ayağa kalkmak istemiştir ama ruh henüz ayağa ulaşamadığı için kalkamamıştır.¹²

İnsanın yeryüzüne kimin halifesi olarak gönderildiği hususunda farklı görüşler vardır. Abdullah b. Abbas'dan rivayet edilen bir görüşe göre Hz. Adem, yeryüzünde daha önceden yaşamış olan ve bozgunculuk çıkardıkları için yok edilen cinlerin yerine yeryüzüne halife olarak gönderilmiştir. Ona göre yeryüzünde ilk yaşayanlar cinlerdir ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarıp kan dökmüşlerdir. Allah (c.c.)'da meleklerden oluşan bir orduyu, yanlarında İblis de olmak üzere cinlerin üzerine göndermiş ve onları adalara ve dağ başlarına kaçırmaya zorlamışlardır. İşte insan, bu cinlerin halefi olmuştur. Hasan-ı Basri ise insanların, birbirlerine halife olmak üzere yani Adem'in soyundan gelenlerin hem Adem'in halifesi, hem de birbirlerinin halifesi olması için gönderildiği şeklinde yorumlamıştır.¹³

Bizce uygun olan görüş ise burada oluşan niyabetin, manasından dolayı Allah (c.c.) ile insanoğlu arasında olmasının sakıncası olmaması ve bu konuyla ilgili ayetlerin genel çerçevesinin Allah (c.c.)'ın, melekler ve iblis nezdinde insanoğlunu şerefliendirmesi yönünde olması hasebiyle Allah'ın (c.c.) insanoğlunu kendi yerine halife kılmış olmasıdır.

Binaenaleyh burada bahsedilen halifelik, kısıtlı ve sınırlı bir halifeliktir. İnsan da dahil hiçbir varlığın onun yerini alması ve bu şekilde tasarrufta bulunması mümkün değildir. İnsanın tasarrufu, onun toprakları üzerinde onun iradesini uygulamaktan ibarettir.

Bazı müfessirler bu ayeti kerimeye dayanarak insanlar arasında çıkacak anlaşmazlıkları çözümlenmesi, cezaları uygulaması, hayasızlığı önlemesi, zalimden

¹⁰ Erdem, Mustafa, a.g.e., s. 119.

¹¹ Erdem, Mustafa, a.g.e., s. 119.

¹² Taberi Tefsiri, c. I, s. 167.

¹³ Taberi Tefsiri, c. I, s. 165.

mazlumun hakkını alması ve devlet işlerini yerine getirmesi için bir halife seçmenin vacip olduğu hükmüne ulaşmışlardır.¹⁴

c. Meleklerin İtirazı

Allah (c.c.)'ın halife yaratmakla ilgili dileğini meleklerle bildirmesinden sonra meleklerin verdiği cevap dikkat çekicidir. “Orada bozgunculuk çıkaracak ve kanlar akıtacak birini mi var edeceksin?”¹⁵ Melek (ملك) kelimesi göndermek manasına gelen (يَلْنُكُ، لَأَكُ) kökünden türetilmiştir. Meleklerle bu adın verilmesinin sebebi peygamberlere ve kullara Allah'ın gönderdiği elçiler olmalarından kaynaklanmıştır.¹⁶ Melekler itiraz etmeye müsait özellikte yaratılmadıklarından dolayı buradaki soruyu itiraz manasında anlamayız. Bu soru mesele hakkında daha çok bilgi edinmek amacıyla sorulmuş bir sorudur. Belki de böyle güçlü bir özelliği olan ve kendine muhtariyet verilmiş bir yaratığın evrenin kanunlarına nasıl uyum sağlayacağını anlayamamışlardır. Ya da biz senin emirlerini itaatle yerine getiriyoruz, bütün evreni düzen içinde muhafaza ediyoruz diye düşünüp bir halifeye neden gerek duyulduğunu anlamak için böyle bir soru sormuş olabilirler.¹⁷

Melekût aleminde zaten var olan melekler mülk alemi yaratıldığı zaman, mülk alemi içindeki dünyada Allah adına hakim olacak, ilahi iradeyi temsil edecek olan halifenin kendilerinden olacağını beklemişler, topraktan yaratılacak insanın bu özelliğinden dolayı eksiklikleri olabileceğini ve fesat çıkarmaya müsait olabileceğini düşünmüşler, bu yüzden böyle bir soru sormuş olabilirler.¹⁸

İbn Zeyd'den bir rivayette: Allah-u Teâlâ, cehennem ateşini yarattığında melekler çok korkmuşlar ve ateşin neden yaratıldığını sormuşlardır. Cevaben, Allah-u Teâlâ, bana karşı gelenler için yanıtını verdiğinde, sana asi olacağımız zamanlarda mı gelecek diye şaşkınlık ve dehşete kapılmışlardır. Allah (c.c.)'da onlara, hayır, yeryüzünde başka yaratıklar yaratacağım, içlerinden de halife yaratacağım. O varlıklar,

¹⁴ Taberi Tefsiri, c. I, s. 165.

¹⁵ Bakara, 2/30.

¹⁶ Taberi Tefsiri, c. I, s. 164.

¹⁷ Mevdudi, Ebu'l-A'lâ, *Tefhîmü'l-Kur'an*, İstanbul, 1996, c. I, s. 62.

¹⁸ Kur'an Yolu, c. I, s. 102.

kan döküp bozgunculuk çıkaracak buyurmuştur. İşte bunun üzerine melekler de: “Orada bozgunculuk yapacak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın?” demişlerdir.¹⁹

Dahhak’ın Abdullah b. Abbas’tan naklettiği bir rivayete göre de Abdullah b. Abbas, meleklerin böyle bir soru sormasının izahını şu şekilde yapmıştır: Allah (c.c.), yeryüzünde Hz. Adem’den önce cinleri yaratmıştır. Bu cinler bozgunculuk çıkarıp kan dökmüşler, Allah (c.c.) da iblis başkanlığında özel bir kısım melekleri onlarla savaşmak üzere göndermiş ve onları mağlup ettirmiştir. Allah (c.c.), işte bu özel meleklerle yeryüzünde bir halife yaratacağını söylediğinde, onlar da önceki bilgilerine dayanarak “Orada bozgunculuk yapacak ve kan dökecek birisini mi yaratacaksın?” diye sormuşlardır. Bu olay aynı zamanda iblisin gururlanmasına yol açmış ve “Ben şimdiye kadar hiç kimsenin yapmadığı bir şeyi yaptım” demiştir.²⁰

Meleklerin bir şekilde insanın bozgunculuk çıkartıp kan dökeceğini bildiğini biliyoruz. “Biz seni sürekli şükürle yüceltir ve takdis ederiz, neden bozgunculuk çıkaracak birini yaratıyorsun?” Mealindeki sözleri elbette bir değişiklik yaratmamıştır. Çünkü bir halife tayin edilmesinin hikmetini Allah-u Teâlâ bilir, melekler bilmez.

d. Hz. Adem’e İsimlerin Öğretilmesi

Allah-u Teâlâ, “Hz. Adem’e isimlerin hepsini öğretti. Sonra onları meleklerle yöneltip ‘Eğer doğru sözlü iseniz bunları bana isimleriyle haber verin’ buyurdu.” Bahsedilen isimler, neyin isimleriydi? Bunları bilmek Adem’i neden meleklerden daha yüce kılıyordu? İsimler, insanoğlunun eşyayı algılamasına yarayan araçlardır ve insanoğlunun bunlarla ilgili tüm bilgisi öncelikle onlara isim vermeye dayanır.²¹ Gerçekte isimleri bilmek bir yücelik göstergesi değildir. Burada Allah-u Teâlâ’nın ulaştırmak istediği bir mesaj vardır. Katade ve Hasan-ı Basri’den gelen bir rivayete göre; melekler, Adem’e secde emri gelince Adem’den daha üstün olmadıklarını ve yeryüzünde bozgunculuk çıkaracak birini mi yaratacaksın sözlerinde haksız olduklarını anlamışlardır. Fakat bu defa da daha üstün değilsek de daha bilgiliyiz. Biz ondan önce de vardık demişlerdir. Bunun üzerine de Allah, onları imtihan etmiş ve Adem’e

¹⁹ Taberi Tefsiri, c. I, s. 174.

²⁰ Taberi Tefsiri, c. I, s. 166.

²¹ Tefhimü’l-Kur’an, c. I, s. 61.

öğrettiği isimleri meleklerle de sormuştur. Hatalarını anlayan melekler, tövbe etmişler ve bize öğrettiklerinin dışında bir bilgimiz yoktur demişlerdir.²²

Hz. Adem'e isimlerin öğretilmesi iki şekilde olmuş olabilir: Ya Allah-u Teâlâ, bunları Hz. Adem'in ruhuna ilham etmiş, ya da bunları gerekli olduğu durumda kullanabilecek bir istidadı kendisine bahşetmiştir. Elmalılı'ya göre Hz. Adem, lisanın aslı olan bu isimleri birdenbire ilham yoluyla değil de az çok bir tedric içinde öğrenmiştir.²³

Peki Hz. Adem'in öğrendiği bu isimler bütün her şeyin ismi midir? Yoksa belli başlı bazı şeylerin isimleri mi kendisine öğretilmiştir? Abdullah b. Abbas, Said b. Cübeyr, Katade ve Hasan-ı Basri'den rivayet edilen bir görüşe göre tüm eşyanın isimleri öğretilmiş, Rebi' b. Enes'e göre sadece meleklerin isimleri öğretilmiş, İbn Zeyd'e göre ise de Adem'in zürriyetinin isimleri öğretilmiştir. Taberi'nin bu konudaki görüşü ise ayette geçen onlar anlamındaki (هم) zamiri sadece insan ve melekler için kullanıldığına göre bu isimlerin de meleklerin ve Adem soyunun isimleri olduğu yönündedir.²⁴

Meselenin bir de meleklerin, bazı şeylerin isimlerini bilip bilmediği yönü vardır. Şöyle ki: Melekler, hiçbir isim bilmiyorlarsa o zaman konuşma sıfatından mahrum oluyorlar demek olur ki o zaman nasıl bu sözleri söyleyebiliyorlar ve ilahi kelama nasıl muhatap olabiliyorlardır. Yok eğer konuşma sıfatından tamamen mahrum değiller de sadece Adem'e öğretilen yeni şeylerin isimlerini bilmiyorlarsa o zaman halifeliğe neden liyakatsiz olsunlar. Gerçekte isimlerden kastedilen bütün eşyanın ismi ise, melekler bütün isimlerden mahrum bulunacaklarından dolayı konuşma sıfatları olmadığı, sadece ilim sıfatları olduğu anlaşılır. Kastedilen isimler sadece Adem'in zürriyetinin isimleri ise meleklerin konuşma sıfatına mani olmaz ve halifeliğe liyakat konusunda başka bir hikmet var demektir.²⁵

e. Secde ve Mahiyeti

Secde, lügatte baş eğme, itaat etme, üstün bir varlığın önünde yere kapanma gibi manalara gelir. Allah-u Teâlâ, Hz. Adem'i yaratıp meleklerle ona karşı secde

²² Taberi Tefsiri, c. I, s. 172.

²³ Hak Dini Kur'an Dili, c. I, s. 309.

²⁴ Taberi Tefsiri, c. I, s. 178.

²⁵ Hak Dini Kur'an Dili, c. I, s. 314.

etmeleri emrini vermiştir.²⁶ Bu, yeryüzünü ve tüm evrenin yeryüzüyle ilgili bölümünü yöneten meleklerin itaat etmesinin sembolik bir ifadesidir. Allah'ın emriyle halife tayin edilen insan için evrenin bu bölümünde görevli olan melekler -Allah dilediği müddetçe- yetkilerini iyiye de kötüye de kullansa yardımcı olmaları emredilmiştir.²⁷

Secde eden meleklerin yer melekleri olduğu, çünkü gök meleklerinin sadece Allah'a secde ettikleri veya bunların tabiat kuvvetleri olduğu yönünde görüşler de ileri sürülmüştür.²⁸

Secde; itaat etmenin, boyun eğmenin sembolik bir ifadesidir. Meleklerden asıl istenen bu olmakla birlikte boyun eğdiklerini göstermek için böyle bir hareketi fiilen de yapmış olmaları mümkündür.²⁹ Burada şu ilaveyi de yapmak gerekir ki meleklerin Adem'e yaptığı secde ibadet maksadı taşımayan bir secdedir. Çünkü secdenin ibadet olabilmesi için niyet şarttır.³⁰

Secde edin emri sadece Adem'e secde için değil, aslında tüm insan soyu için verilmiştir. Nitekim Adem soyu içinde Hz. Adem'den daha üstün, daha nitelikli ululazm peygamberler gibi zatlar vardır.³¹ Bu yüzden bizce Hz. Adem nezdinde bütün insanlık için meleklerden boyun eğme ve itaat istenmiştir.

Bütün melekler, Allah-u Teâlâ'nın bu emrine riayet etmiş, yalnız iblis secde etmemiştir.³² Kibrine yenik düşmüştür. Kibirleşmesinin sebebi ise onun ateşten yaratılmış, Adem'in ise topraktan yaratılmış olmasıdır.³³ Ebû Malik ve Ebû Salih'in Abdullah b. Abbas'tan, Mürre'nin Abdullah b. Mes'ud'dan bir rivayetine göre Allah-u Teâlâ, arşı yarattıktan sonra iblisi dünya semasına hükümran kılmıştır. İblis, arşın hükümranlığı ile birlikte cennetin bekçiliğini de yapmış, onun kalbine bu sebeple gurur gelmiş ve Allah (c.c.)'ın bu rütbeyi kendisine, kendisinde bulunan üstün yeteneklerden dolayı verdiğini düşünmüştür.³⁴

İblis'in, "ben ateşten yaratıldım dolayısıyla ondan daha hayırlıyım" itirazıyla ilgili konuyu Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır şöyle yorumlamıştır: Yaratılmış olma

²⁶ Bkz. Araf, 7/11, Bakara, 2/34.

²⁷ Tefhimü'l-Kur'an, c. I, s. 64.

²⁸ Kur'an Yolu, c. II, s. 506.

²⁹ Tefhimü'l-Kur'an, c. I, s. 64.

³⁰ Hak Dini Kur'an Dili, c. I, s. 318.

³¹ a.g.e., c. III, s. 2129.

³² Bkz. Tâhâ, 20/116; Bakara, 2/34; Araf, 7/11.

³³ Bkz. Araf, 7/12.

³⁴ Taberi Tefsiri, c. I, s. 169.

ve yaratılmışların hükmüne uyma hasebiyle her ikisi de eşit olmakla birlikte toprak ehli, ateş ehlinde daha cemiyetli ve daha kemallidir. Ateşin hiddet, şiddet, telaş ve kibire meyline mukabil, toprağın vekâr-u sekiyeti, sabır, sebat ve yumuşaklığı daha üstündür.³⁵

f. İblis'in Vesvesesi

Allah-u Teâlâ, Hz. Adem'in yanına Hz. Havva'yı da yaratmıştır. Hz. Havva'nın yaratılmasıyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de, Tevrat'ta olanla benzer bilgiler yoktur. Dolayısıyla Hz. Havva'nın Hz. Adem'in kaburga kemiğinden yaratıldığına dair bir bilgi de yoktur. Sadece sahih hadis kitaplarında, Hz. Havva'nın adı geçmeksizin, kadının eğri bir kaburga kemiğinden yaratıldığı, düzeltilmesi esnasında kırılabileceği belirtilmektedir.³⁶ Ama neye ve kime ait bir kaburga kemiğinden yaratıldığıyla ilgili bilgi yoktur.

Bakara 35. ayette Allah-u Teâlâ, Adem ve Havva'yı cennetine yerleştirmiş, onları orada rızıklandırmış ve yalnız bir ağacı bundan müstesna tutmuştur. Cennete yerleştirilen Adem ve Havva'nın burada saf ve günahsız olmaları, ahlaki bir değer ifade etmemektedir. Çünkü sınanacakları bir şey yoktur. Ta ki şu ağaca yaklaşmayın kaydıyla iradeleri sınanana kadar.³⁷ Burada ise Hz. Adem'in emre itaat konusundaki zayıflığını görmekteyiz. Nitekim gerek Hz. Adem, gerekse Hz. Havva şeytanın düşmanları olduğunu bilmekteydiler. Çünkü Adem onun secdeye çağrıldığında nasıl isyan ettiğine şahit olmuştu.³⁸ Şeytan, Adem ve Havva'ya yemin etmiş, onlar da hiçbir kimsenin yalan yere Allah'a yemin edemeyeceğini sanmışlardır.³⁹ Tâhâ suresi 120. ayette şeytan, Hz. Adem ve Havva'yı ebedi bir hayat ve sonsuz mülkle kandırmıştır. Araf 20'de ise şeytanın onlara ölümsüz veya melek olacaklarını söylediğini görmekteyiz. Şeytanın hedefi Kitab-ı Mukaddes'te olduğu gibi Hz. Havva değil Hz. Adem'dir. (Tâhâ, 120)

Şeytanın cennetten kovulduktan sonra nasıl olup da cennetteki Adem ve Havva'ya vesvese verebildiği, cennete nasıl gittiği ya da gidip gitmediğiyle ilgili çeşitli görüşler vardır. Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Mes'ud gibi sahabiler, Vehb b.

³⁵ Hak Dini Kur'an Dili, c. III, s. 2133.

³⁶ Buhari, IV/103, VI/145; Müslim, II/1091; Dârimî, 544; İbn Hanbel, V/8.

³⁷ Kur'an Yolu, c. II, s. 512.

³⁸ Tefhimü'l-Kur'an, c. III, s. 281.

³⁹ Hak Dini Kur'an Dili, c. III, s. 2142.

Münebbih ve Rebi' b. Enes gibi müfessirlere göre iblis, cennete yılanın ağzında veya karnında girmiştir. İbn İshak'a göre ise Allah'ın ona verdiği özel bir güçle girmiştir. O, Adem soyundan insanlara, nasıl görünmeden yaklaşıyor, vesvese veriyorsa Adem'e de o şekilde vermiştir.⁴⁰ “Şüphesiz şeytan, Ademoğlu'nda kanın dolaşımı gibi dolaşır.”⁴¹

Şu ağaca yaklaşmayın kavli ilahisinden kasıt, Hıristiyan telakkisine göre kadınla erkek arasındaki cinsi yakınlaşmadan kinayedir. Hıristiyanlıkta evlenmemeyi ibadet olarak görmek, bununla alakalı olabilir.⁴² Fakat Kur'an-ı Kerim'deki ifade böyle bir yoruma müsaade etmeyecek kadar açıktır. Öyle olsaydı bu ağaca yaklaşmayın yerine direk birbirinize yaklaşmayın ifadesi kafi olurdu. Zaten Hz. Adem'in de peygamber efendimizin de evlenmiş olması bu ifadeyi çürütmektedir. Cennetteki bu ağacın ne ağacı olduğuyla ilgili bir isim, Kur'an-ı Kerim'de geçmiyor. Sadece Hz. Adem'in salahiyeti için dokunmaması gereken bir ağaç olduğu bildiriliyor.⁴³

Bu ağacın; buğday, üzüm veya incir olduğu hakkında rivayetler vardır. Yahudiler “bür” yani buğday demişlerdir. Vehb b. Yemani'den gelen bir rivayette: Fakat öyle bir cennet buğdayı ki, danesi sığır yüreği gibi, kaymaktan lezzetli, baldan tatlı diye nakledilmiştir. İbn Abbas'tan “sünbüle”, İbn Mes'ud'dan asma, üzüm ağacı ve bazılarından da incir diye rivayet edilmiştir. Taberi'ye göre bu ağacın ne ağacı olduğunu gösterir açık bir delil yoktur. Allah-u Teâlâ, bu ağacın ne ağacı olduğunu bildirmemişse demek ki bunu bilmek zaruri bir şey değildir.⁴⁴ Bilmemiz gereken Hz. Adem'in cennette mükellefiyetten uzak yaşamadığıdır. Ağaç, örfte mekanın sınırı, onun meyvesinden yemenin yasak olması da fiillerin sınıridir.⁴⁵ İlk insan olan Hz. Adem'in Allah'ın yasakladığı böyle bir fiili yapması Hıristiyanlıktaki Asli Suç'la bağlantılıdır. Lakin islamiyette ilahi uyarılar karşısındaki bu tutum insanlığın atasından beri görülen bir durum ise de insanlar dünyaya ilk atalarının işlediği bu günah yüzünden günahkar olarak gelmezler.⁴⁶ İlk günahla başlayan ve cennetten çıkarılmayla devam eden bu süreç, insanlık için bir düşüşü değil, bir yükselişi, öteki canlılardan farklı olup, özgür

⁴⁰ Taberi Tefsiri, c. I, s. 189.

⁴¹ Buhari, K. Bed'al halk bab: 11; Müslim, K. Esselam bab: 23, Hadis No: 2174; Ebû Davud, K. es-Savm, bab: 79, Hdis no: 2470.

⁴² Hak Dini Kur'an Dili, c. I, s. 323.

⁴³ Hak Dini Kur'an Dili, c. I, s. 323.

⁴⁴ Taberi Tefsiri, c. I, s. 186.

⁴⁵ Hak Dini Kur'an Dili, c. III, s. 1241.

⁴⁶ Kur'an Yolu, c. III, s. 657.

davranabilen ve hata yaptığında farkına varıp tövbe edebilen bir varlığın doğuşunu ifade etmektedir.⁴⁷

“Şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa zalimlerden olursunuz.” Kavli ilahisindeki emre uymayan kişi üç temel hakka tecavüz etmiş demektir: İtaate layık olan Allah'ın haklarına, isyanına alet ettiği tüm eşya ve varlıkların haklarına, son olarak da kendi haklarına tecavüz etmiş olmaktadır.⁴⁸ Adem ve Havva şeytanın vesvesesine kanıp mahrem yerleri açıldığında herhangi bir telkin olmadan örtünmeye çalışmaktadırlar. Bu durum insanda haya duygusunun fitrattan geldiğini ve belli yerlerini teşhir etmenin insandaki doğal ahlak duygusuna aykırı olduğunu kanıtlamaktadır.⁴⁹

g. Hz. Adem'in Tövbesi

Hz. Adem'i Adem yapan, şeytanı da şeytan yapan işledikleri günahın sonraki tutumlarıdır. Şeytan, günahında ısrar etmiş, Hz. Adem ise tövbekar olmuştur. Günahın ısrar etmek, şeytanın vasıflarından biridir, tövbe ise günahkar olanı peygamber yapacak kadar yüce bir vasıftır.

Kur'an, günahın sonuçlarının kaçınılmaz olduğu ve her insanın işlediği günahın cezasını bir şekilde çekeceği teorisinin önünü tövbe kapısıyla kapatır. Çünkü bu teori, insanı ümitsizliğe götürür.

Bir günahı cezalandırmak ya da bir iyiliği mükafatlandırmak tamamen Allah'ın elindedir. Eğer iyi bir işten dolayı mükafatlandırılmışsanız bu doğal bir sonuç değil, aksine Allah (c.c.)'ın lütfudur. Aynı şekilde günahın dolayı cezalandırılmışsanız bu, günahınızın kaçınılmaz bir sonucu değildir.⁵⁰

İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre Adem*ile Allah-u Teâlâ arasında şu münacat geçmiştir:

- Ya Rab! Sen beni kendi elinle yaratmadın mı?

- Evet

- Ya Rab! Senin rahmetin gazabını geçmemiş midir?

⁴⁷ Kur'an Yolu, c. II, s. 512.

⁴⁸ Tefhimü'l-Kur'an, c. I, s. 65.

⁴⁹ Kur'an Yolu, c. II, s. 510.

⁵⁰ Tefhimü'l-Kur'an, c. I, s. 67.

- Evet geçmiştir.

- Ya Rab! Ben tevbe eder ve halimi düzeltirsem sen beni yine cennetine koyar mısın?

- Evet koyarım.

İnsanı me'yus edecek şey günahı işlemek değil, günahta ısrar etmek ve tevbeği unutarak şeytana uymayı adet haline getirmektir.⁵¹

Adem ve Havva, tövbeleri kabul edildikten sonra yine de cennetten çıkarılmış ve dünyaya gönderilmişlerdir. Bu, ceza maksadı taşımayan bir göndermedir. Çünkü zaten Hz. Adem'in yaratılış gayesi, onun yeryüzünde halife tayin edilmiş olmasıdır. O, cennette sadece denenmek ve imtihan edilmek maksadıyla tutulmuştur. Yeryüzü ve yeryüzündekiler zaten insanlar için yaratılmışlardır. Cennette iskan, bunun bir mukaddimesi niteliğindedir. Eğer Adem, o günahı işlememiş olsaydı yine de insanoğlu yeryüzüne gönderilecekti. Fakat belki de daha başka bir suret-i salimede gönderilecekti.⁵²

Bakara 36'da geçen "Kiminiz kiminize düşman olarak inin" ifadesinin muhatabı, Abdullah b. Abbas, Süddî ve Ebû Salih'e göre Adem ve Havva ile birlikte iblis ve yilandır da. İblisin Adem'e düşmanlığı, onu kıskanmasından ve secde et emrinden, Adem'in iblise düşmanlığı iblisin Allah'a isyan etmesinden kaynaklanmaktadır. Adem ve onun soyu ile yılan arasındaki düşmanlık ise yılanın şeytanı cennete sokarak Adem'in ayağının kaymasına sebep olmasından kaynaklanmıştır.⁵³ Yılanla ilgili Kur'an-ı Kerim'de bir bilgi yoktur. Yılan, bu kıssaya Tevrat'ta müdahildir.

Araf 13'te şeytana hitaben söylenmiş, "İn oradan!"dan kastedilen yer İbn Abbas'a isnad edilen bir rivayette cennet, daha güçlü olan bir görüşe göre de dünya semasıdır.⁵⁴ Lakin Adem'in yaratıldığı yer ile şeytanın kovulduğu yerin aynı yer olması gerekmektedir. Hz. Adem de cennette iskan edildiğine göre şeytanın dünya semasından değil de cennetten kovulmuş olması akla daha yakın gelmektedir. Buna mukabil, cennetin arzda olduğunu düşünenler vardır. Onlara göre: Adem'in arzda yaratıldığında

⁵¹ Elmalılı, c. I, s. 324.

⁵² Hak Dini Kur'an Dili, c. I, s. 324.

⁵³ Taberi Tefsiri, c. I, s. 191.

⁵⁴ Kur'an Yolu, c. II, s. 506.

ittifak vardır ve bu kıssada semaya ref'inden bahsedilmemiştir. Dolayısıyla yaşadığı cennet hayatını arzda yaşamıştır. Yine eğer Hz. Adem, Cennetü'l-Huld'de olsaydı ne oradan kendisi çıkabilir ne de şeytan oraya girebilirdi. Lakin Cennetü'l-Huld'e mukim ya da misafir olarak girmek arasında fark vardır. Akıl ve nakle daha uygun olan şudur ki: Cennet ahirette mü'minlerin varacağı dâr-ı sevaptır ve şu an mevcut fakat dünyada nazardan gizlidir.⁵⁵

İblisin çıkarıldığı, dolayısıyla Hz. Adem'in iskan edildiği cennet hakkında İbn Abbas, Cennetü'l-Huld değil, Cennetü'l-Adn'dir demiştir. Cennetü'l-Adn, ahiret cennetlerinden biri ve Cennetü'l-Huld güzergahında ilk cennettir.⁵⁶

Genel olarak Hz. Adem'in yaratılışıyla ilgili bu ayetleri Allah'ü Teala Hz. Peygamber'in hak peygamber olduğunu kanıtlayan deliller olarak zikretmiştir. Çünkü Rasulullah (s.a.v) ancak Allah (cc)'ın bildirmesiyle bilinebilecek gaybla ilgili haberler vermiştir. Böylece onlar Rasulullah'ın hak peygamberliğini anlamış olacaktırlar.⁵⁷ Fakat Yahudiler Peygamber Efendimizin (s.a.v) hicret ettiği topraklarda yaşamalarına ve din adamları sayesinde onun hak peygamber olduğunu anlamalarına rağmen tıpkı iblis gibi böbürlenmişler ve rablerinin emrine karşı gelmişlerdir.⁵⁸

Cennetten kovulduktan sonra İblis tevbe etmek yerine günahında ısrar etmiş ve aynı zamanda i'dâmından da korkarak böyle zilletle geçmiş bir hayatı ölmeye tercih etmiş ve kendisine mühlet istemiştir.⁵⁹ Hatta İblis'in yaşam sevgisi o boyutlardadır ki Allah'tan (c.c) kendisini kıyamet gününe kadar değil de insanların yeniden diriltilecekleri zamana kadar yaşatmasını dileyip aslında ölümsüzlüğü istemiştir. Çünkü zaten ba's ten sonra ölüm yoktur.⁶⁰ Allahu Teala İblis'in ecelini ertelemiştir ama ba's gününe kadar değil bilinen günün vaktine kadar ertelemiştir.⁶¹ Bilinen gün de Sad Suresi 78'de geçtiği üzere kıyamet günüdür yani insanların diriltilecekleri değil öldürülecekleri gündür.

⁵⁵ Hak Dini Kur'an Dili, c. I, s, 322.

⁵⁶ Hak Dini Kur'an Dili, c. III, s.2138.

⁵⁷ Taberi Tefsiri, cilt I, s. 180

⁵⁸ Taberi Tefsiri, cilt I, s. 184

⁵⁹ Bkz. Araf 7/14

⁶⁰ Kur'an yolu, cilt II, s. 507

⁶¹ Bkz. Hicr 15/38, Sâd 38/81

Hz. Adem bin yıl kadar yaşadktan sonra hastalanmış ve ölmüştür. Melekler; çocukları ile birlikte onun cenaze namazını kılmış, defin işleminin nasıl olacağını insanlara örnek olmak üzere onlara gösterdikleri haber verilmiştir.⁶²

2) Habil Kabil Kıssası

a. Habil ve Kabil

Kur'an-ı Kerim'de Habil ve Kabil'in kıssası isim verilmemekle beraber Maide suresi 27-31. ayetler arasında geçmektedir. Burada Habil ve Kabil ile ilgili edineceğimiz bilgiler sınırlıdır. Sadece ikisinin beraber Allah'a kurban takdim ettiklerini birinin kabul edilip diğerinin kabul edilmediğini ve kurbanı kabul edilmeyenin kurbanı kabul edilen kardeşini öldürdüğünü bilmekteyiz, ama nasıl bir kurban sunduklarını ve bu kurbanı niçin sunduklarını, kardeşlerin ne iş yaptıklarını, bunlardan hangisinin daha büyük olduğunu ve akıbetlerini Kur'an-ı Kerimdeki bu ifadelerden çıkaramamaktayız.

Öldürülen kardeşin, diğerine "Eğer sen beni öldürmek için bana el uzatırsa ben seni öldürmek için sana uzatmam. Çünkü ben alemlerin rabbinden korkarım"⁶³ demesi onun müttakilerden ve iyi bir insan olduğuna dair çıkarım yapabilmemizi de sağlamaktadır.

Konu ile ilgili sadece bir tane sahih hadis vardır. "Haksız yere öldürülen hiçbir kimse yoktur ki onun kanından Âdem'in iki oğluna bir pay ayrılmasın. Çünkü cinayeti âdet edenlerin ilki odur."⁶⁴ Bu hadiste de yine isim verilmemekte böylece buna benzer olayların her dönemde yaşanabileceği anlatılmaya çalışılmaktadır.

Görülen o ki Kur'an'ı Kerim'de bu konu mücmel olarak ele alınmış ve hadislerle de tafsil edilmemiştir. Bundan sonra bu konuyla ilgili vereceğimiz bilgiler sadece yoruma dayalı olduğundan içinde israiliyat bilgi bulunması da muhtemeldir.

b. Cinayetten Öncesine Genel Bakış

Kur'anı Kerim'de bu kıssadan bahsedilmeden evvel Medine Yahudileri için ibret teşkil etsin diye Hz. Musa ve kavmi arasında geçen bazı olaylardan bahsedilmiştir. Böyle bir girizgahtan sonra yine ibret olsun diye Hz. Peygamber'e (s.a.v) Hz. Adem'in

⁶² Hz. Adem, s. 167

⁶³ Maide 5/28

⁶⁴ Buhari, Diyât, 1, s. 6718.

iki oğlu hakkında bilgi vermesi emredilmiştir. Böylece Yahudiler inceden inceye kınanmış ve kıskançlığın işi nereye götürebileceği konusunda uyarılmışlardır.

Yahudiler kendilerinden bir peygamber bekliyorlardı ama Allah-u Teala takva sahibi olmadıklarından dolayı ltuf ve nimetini kendilerinden çekip mm Araplara vermiştir.

İki olay arasındaki benzerlik ortadadır: Yahudilerin peygamberimiz ve bazı sahabileri öldürme planları sebebiyle, Kabil'in Allah'tan sakınan kardeşini öldürme sebebi aynıdır. Kabil'in kardeşini kıskandığı gibi onlar da peygamberimizi ve ashabını kıskanmışlardır. Nerede yanlış yaptıklarını, ve Allah'ın gazabını üzerine çeken hatalarını düşünmek yerine hatalarının üzerine daha büyük suçlar koyup daha fazla batağa saplanmışlardır.⁶⁵

Kabil'in öldürme sebebi olan kıskançlık Yahudilerin de öldürme isteğinin sebebiydi. Allah (c.c.) bu kıssayla İsrailoğullarına öldürmekten vazgeçmelerini emretmiştir. Kur'an-ı Kerim vasıtasıyla ulaştırılan bu emir elimizdeki Kitab-ı Mukaddes'te yer almamaktadır. Fakat Talmud'da İsrail'den bir kişi öldürenin tüm ırkı öldürmüş gibi cezalandırılacağı, bir kişi koruyanın da tüm dünyayı korumuş gibi olacağı yazılıdır. Bu insan hayatının kutsallığını vurgulamak içindir herkesin başkasının hayatının korunmasına yardım etmesi gerekir. Çünkü haksız yere bir kişinin canını alan insan hayatının kutsallığı ya da merhametle ilgili hiçbir duygu taşımadığını göstermiş olur ve böylece tüm insanlığı düşmanı olur. şöyle ki herkes bu tip bir olayın kurbanı olursa tüm insanlığın sonunun gelmesi kaçınılmazdır. Buna mukabil eğer bir kişi tek bir insan hayatının korunmasına yardım ederse, tüm insanlığa, insan soyunun devamına katkıda bulunmak için yardım etmiş olur.⁶⁶

“Onlara dem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak oku: Hani her biri birer kurban sunmuşlardı birininki kabul edilmiş diğerininki kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen, kabul edilene:) ‘Seni öldüreceğim!’ demiştir. (O da): “Allah sadece takva sahibi alaninkini kabul eder” dedi.⁶⁷

Ayetin başında geçen “dem'in iki oğlu” ifadesi müfessirlerce farklı yorumlanmıştır. Müfessirlerin çoğu bu iki Ademoğlunun demoğlunun dem'in gerçek oğlu olan Habil ve kabil olduğunu söylemişlerdir. Hasen ve Dahhk ise bunların

⁶⁵ Tefhimü'l-Kur'an,

⁶⁶ Tefhimü'l Kur'an, cilt 1, s. 477

⁶⁷ Maide 5/27

beni İsrail'den herhangi iki kişi olduklarına kail olmuşlardır.⁶⁸ Tabiinden Hasan-ı Basri ve bir kısım müfessire göre de bunlar Âdem'in kendi oğulları değil İsrailoğullarından herhangi iki şahıstır. Bütün insanlar Âdem'in soyundan geldikleri için onlar da bu şekilde anılmıştır.⁶⁹

Genel kabul edilen görüşe göre bahsedilen bu iki kişi Âdem'in asıl oğulları olan Hâbil ve Kâbil'dir. Bizce de bu görüş kıssayla ilgili diğer ayetlere daha uyumlu gözükmektedir. Şöyle ki öldüren öldürülenin cesedini ne yapacağını bilememiş ve kendisine bir karga örnek olsun diye gönderilerek cesedi ne yapması gerektiği gösterilmiştir. Halbuki İsrailoğulları zamanında cesedin nasıl gömüleceği bilinen bir iştir.

Konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde ayrıntıya girilmemekle beraber tefsir ve kıssa kitaplarında birçok ayrıntıda konuya dahil edilmiştir. Bizde yeri geldikçe hangi ayrıntılardan bahsedildiğini göstereceğiz.

İbn İshak'ın rivayetine göre Hz. Havva 20 batında ikizler halinde kırk çocuk doğurmuştur. Bu ikizlerden biri oğlan diğeri kız oluyordu. Allahu Teala Hz. Adem'de bu ikizlerden birinin kız ikizini diğerinin erkek ikiziyle evlendirmesini vahyetmiştir.⁷⁰

Bazı müfessirlere göre Allah'a kurban takdimi olayının sebebi burada başlamıştır. Hz. Âdem zamanında bu iki kardeşler büyüğünün ya da küçüğünün ikiz kardeşiyle çapraz evlilik yapacaklardır. Habil'in kız kardeşi ile Kabil, Kabil'in kız kardeşiyle de Habil evlenecektir. Fakat Kâbil'in ikizi güzel Hâbil'in ki çirkin olduğu için Kâbil kendi ikiziyle evlenmek istemiştir. Hz. Âdem de olayı çözümlmek için Allah'a birer kurban takdim etmelerini, kimin kurbanı kabul edilirse onun istediğinin yapılacağına karar vermiştir.⁷¹

İnsanın kendi kız kardeşiyle evlenmesinin mümkün olmayıp, bu işin başka şekilde cereyan ettiğini söyleyenler de olmuştur. Cafer-i Sâdıktan şöyle dediği rivayet edilmektedir. Hz. Âdem hiçbir zaman kızını oğluyla evlendirmemiştir. Böyle yapmış olsaydı Peygamberimiz (s.a.v) bu işten yüz çevirmezdi. Yüce Allah Adem ile Havva'ya ilk olarak bir kız çocuğu vermiş, adını Anâk koymuşlar, bu kız fahişelik yapmış Allah'da üzerine onu öldürmek üzere birisini göndermiştir. Daha sonra Havva sırayla

⁶⁸ Hak Dini Kur'an Dili, Cilt III, s. 1653

⁶⁹ Kur'an Yolu, Cilt II, s. 254

⁷⁰ <http://www.mumsema.com>

⁷¹ <http://kitap.mollacami.com>

Kabil ve Habil'i doğurmuş, Kabil büyüünce Allah ona cinlerin çocuklarından Cemale adında bir kadını insan suretinde göndermiş ve Kabil onla evlenmiştir. Habil'e de insan suretinde Bezle adında bir huri indirmiş. Bu huriye rahim yaratmış, o da Habil'le evlenmiştir. Kabil ben kardeşimden daha büyüğüm bu benim hakkımdı sen kardeşimi bana tercih ettin diye babasına kızmış Hz. Âdem de haydi birer kurban sunun, kurbanı kabul olunan fazilete daha layıktır⁷² demiştir.

Kurban sözlükte yaklaşmak yakın olmak, Allah'a yaklaşmak için takdim edilen herhangi bir şey demektir. Dini terim olarak ise ibadet maksadıyla belirli vakitte, belirli şartları taşıyan hayvanı usulünce kesmek veya bu şekilde kesilen hayvan demektir. Kur'anı Kerim'de Kurban kelimesi üç yerde geçmektedir. Bunlar Al-i İmrân 3/183, Ahkâf 46/28, Maide 5/27 ayetleridir.

Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi kurban kavramına özel bir anlam katmıştır. İnsanoğlunun Hz. Âdem'den gelen günahına karşılık Tanrı Hz. İsa'yı kurban etmiştir. Bu inançta insan kurbanı almasına karşın İslamiyette insan kurbanı yasaklamıştır. Nitekim Hz. İbrahim oğlu İsmail'i tam bir teslimiyetle kurban etmek üzere götürürken kendisine Allah tarafından bir koç gönderilmiş ve onun boğazlanması istenmiştir.⁷³

Habil davar sahibi olduğu için (çoban) semiz bir koyunu kurban etmiş, kabil ise çiftçi olup ekinin kötüsünden bir demeti kurban olarak takdim etmiştir. Gökten bir âteş inerek Hâbil'in kurbanını yemiş Kâbilinkini yerinde bırakmıştır.⁷⁴

Said b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre Habil'in sunduğu kurban koç idi. Kabul edilip cennete yükseltilmiştir ve zamanı gelince İbrahim (a.s)'a oğlu İsmail yerine kurban etmesi için gönderilmiştir.⁷⁵

Kurbanın kabul edildiğini göstermek üzere gökten bir ateşin gelip onu yakması olayı Ali İmran 3/183'te İsrailoğullarının ağzından veriliyor. "Bize ateşin yiyeceği bir kurban getirinceye kadar hiçbir Resûl'e iman etmememiz için bize ahdetti dediler..." Ya İsrailoğulları böyle bir şeyin olduğuna inanıyordu ya da böyle bir şey gerçekten vardı. hakkında nas bulunmamakla beraber bir ateşin kurbanı yemesi olayının Habil ve Kabil zamanında da olması muhtemeldir.

⁷² <http://kurankissalari.tr.gg>

⁷³ Bkz. (Saffat 37/102-107)

⁷⁴ <http://kitap.mollacami.com>

⁷⁵ <http://kurankissalari.tr.gg>

c) İlk Cinayet ve Sonrası

“Andolsun, eğer sen beni öldürmek için bana el uzatırsan ben seni öldürmek için sana uzatmam. Çünkü ben Alemlerin Rabbinden korkarım. Ben isterim ki sen benim günahımı da senin günahını da yüklenip ateş halkından olasın! Zalimlerin cezası budur.”⁷⁶

İslamiyette nefsi müdafaa meşru bir haktır. Kişinin kendisini ölüme teslim etmesi değil saldırıyı başlatmamak fazilettir ve bir müslümanın saldırganı etkisiz hale getirecek kadar kendini müdafaa etmesi genel hak ve ödevidir.⁷⁷

Ayette Habil’in söylediği şey “ben seni öldürmek için sana el uzatmam”dır. Çünkü peygamberimiz “iki Müslüman kılıçlarıyla birbirlerinin karşısına çıkarlarsa ölen de öldürülen de ateştedir” buyurmaktadır.⁷⁸

Abdullah b. Amr Habil’in karşı koymaması şöyle açıklamaktadır. Allah’a yemin olsun ki öldürülen diğerinden daha⁷⁹ güçlüydü ama utandığından ötürü kardeşine el kaldırmadı.

Habil’il ölmeden evvel abisine ettiği beddua konusunda da alimlerin söyleyecekleri şeyler vardır. İlk konu bir kişinin Allah’a isyan etmesi ya da Allah’a isyan etmeyi dilemesinin caiz olmadığı gibi bir başkasının Allah’a isyan etmesini dilemek de caiz değildir. Peki bir müttakinin diğeri için bunu istemesi nasıl olur. Burada iki cevap vardır. İlki; bu sözden asıl maksat o birinin günaha girmesini istemek değil ne kendinin ne de onun günaha girmemesi için vazgeçirmek maksadıyla nasihat vermektir. İkincisi isyan istemek caiz değilse de asinin cezalandırılmasını istemek caizdir.⁸⁰ Bir kişi iki kişinin günahını birden nasıl yüklenebilir? Kur’an-ı Kerim’in bildirdiğine göre hiç kimse başkasının günahından sorumlu tutulamaz.⁸¹ O halde öldüren öldürülenin günahını niçin yüklensin? Müfessirler durumu çeşitli yorumlarla açıklamışlardır. “Ben günahım” dan kasıt benim işlediğim günah demek değildir, beni öldürmenin günahı demektir, diyenlerin yanı sıra “kıyamette beni razı edecek bir şey bulamadığın takdirde benim günahımı yüklenmeni istiyorum”⁸² şeklinde anlayanlarda olmuştur. Çünkü

⁷⁶ Maide 5/28,29

⁷⁷ Kuran yolu cilt II, s. 255

⁷⁸ Buhari, Diyât 2, Fiten 10; Müslim Fiten 14 (2888)

⁷⁹ <http://kitap.mollacami.com>

⁸⁰ Hak Dini, Kur’an dili, cilt III, s. 1655

⁸¹ Bkz. İsrâ 17/15

⁸² Buhâri, Mezâlim, 10

peygamberimizin bir hadisinde “Kıyamet gününde zalimin mazlumu razı edecek bir sevabı bulunmazsa mazlumun günahlarından alınır, zalime yüklenir buyruluyor.”⁸³

Bu konuyla ilgili başka bir yorum ise şöyledir: Aynı suçu işlemektense senin benimle ilgili kötü düşüncelerinin günahını işlemeni tercih ederim. Böylece sen hem kendi saldırganlığının günahını hem de belki benim kendimi savunmak için sende açacağım yaraların günahını yükleneceksin.⁸⁴

Muhammed Hamdi Yazır’a göre ilk başlayan hem kendi günahını hem de sebep olduğundan dolayı arkadaşının günahının bir mislini yüklenir, mazlum tecavüz edip ileri gitmedikçe. Burada benim günahım ile den kasıt şayet sana el uzatırsam gireceğim günahın bir mislidir. Karşılık vermeyen günahından kurtulur ama katil hala iki cinayet işlemiş dolayısıyla iki günah yüklenmiş olur. İbn Abbas, İbn Mes’ud, Hasen ve Katade’den nakledilen bir görüşe göre de günahım dan kasıt “beni öldürme günahı”, günahından kasıt ise “kurbanının kabul edilmemesine sebep olan günahın” olabilir.⁸⁵

“Nefsi, onu kardeşini öldürmeye çağırdı. (O da nefesine uyarak) onu öldürdü; ziyana uğrayanlardan oldu.”⁸⁶

Hız. Âdem bir ara hac yapmak üzere ortadan kaybolmuştu giderken de ailesini büyük oğlu Kâbil’e emanet etmişti. Bu durumu Ahzâb 72’nin açıklaması olarak görmek isteyenler olmuştur. “Biz emaneti göklere ve yere ve dağlara arz ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler endişeye düştüler. İnsan bunu sırtına yükledi; çünkü o çok zalim çok cahildir.”

Hikayeye göre Âdem ailesini önce göğe emanet etmek istemiş o bunu kabul etmeyince yere ve dağlara emanet etmek istemiştir onlar da kabul etmeyince yere ve dağlara emanet etmiş o da bunu kabul etmiştir.⁸⁷

Kabil, Habil’i öldürmeye kesin olarak karar vermiş onu takip etmeye başlamıştı. Ama bunu nasıl yapacağını bilememekteydi. Rivayet edilir ki Kâbil bunları düşünürken İblis olaya müdahale etmiş eline bir kuş alıp Kabil’in karşısına geçmiş bir de taş alıp kuşun başına vurarak onu öldürmüş ve Kabil böylece kardeşini nasıl ortadan kaldıracığını öğrenmiştir. Habil birgün uyurken eline bir taş geçirip kafasına vurmuş ve

⁸³ Kur’an Yolu, cilt 11 s. 256

⁸⁴ Tefhimü’l-Kur’an, cilt I, s. 475

⁸⁵ Hak Dini Kur’an Dili, cilt III, s. 1654

⁸⁶ Maide 5/30

⁸⁷ <http://kurankissalari.tr.gg>

onu öldürmüştür.⁸⁸ Böylece insanlık tarihinin ilk cinayeti, ilk ölümü, ilk zulümü gerçekleşmiştir. Aynı zamanda “Yeryüzünde fesat çıkarıp kan dökecek olanları mı yaratacağın”⁸⁹ diyen meleklerin ifadeleri de ilk olarak gerçekleşmiş oldu. Bu olayı birçok ilki muhafaza ediyor; ilk cinayet, ilk katil ve ilk maktül. Habil’in ismi mazlumlar sayfasının başına, Kabil’in ismi de caniler sayfasının başına yazılmıştır ve bu dünyada bugüne kadar işlenmiş ve işlenecek bütün cinayetlerden pay almaya devam etmektedir.⁹⁰

Mücahid’den gelen bir rivayete göre Kabil kardeşinin cesedini ne yapacağını bilememiş, onu bir çuvala koyup yüz yıl süreyle İbn Abbas’tan bir rivayete göre de kokuncaya kadar taşımış⁹¹ en sonunda Allah (cc) cesedi ne yapması gerektiğini göstermek için bir karga göndermiş nasıl gömeceğini göstermiştir. Bunun üzerine Kabil kardeşimin cesedini gömmekten aciz miyim? demiş ve pişman olmuştur.⁹² Kabil’in pişmanlığı tövbe pişmanlığından ziyade cesaret toplayarak yaptığı şeyin karşılığını görememiş olduğu ve çektiği vicdani eziyet ve sinir bozukluğu içindir.

Bu hadisenin cereyanı arasında Mekke’de hacda olan Âdem, döndüğünde hadiseyi duyunca çok üzülmüş Kabil’e lanet beddua etmiştir. Kabil de kız kardeşini alarak Yemen taraflarına gitmiş ve ölünceye kadar orda kalmıştır.⁹³

Bu kıssa aynı zamanda Hz. Âdem’in peygamber olduğuna dair bir delil teşkil etmektedir. Çünkü bu kıssadan anladığımız kadarıyla çocukları Hz. Adem’in Allah (c.c) ahiret, hesap, ceza ve cehenneme inanmaktaydılar, Allah korkusu ve takva gibi duygulara sahiptiler. Bu da bütün bunları onlara Âdem’in öğrettiğini kanıtlamaktadır.⁹⁴

Kur’anı Kerim’de geçen bu kıssaya benzer pek çok efsane ve mitoloji vardır. Lakin bunlar kıssanın kahramanları olan Âdem’in iki oğlunun ve bu olayın efsane olduğunu göstermesinden ziyade efsanelerin zaman içerisinde bu olaydan etkilenerek şekillendiğini göstermektedir.

⁸⁸ <http://mumsema.com>

⁸⁹ Bakara 2/30

⁹⁰ Buhari, Cenaiz 33, Enbiya, 1; Diyât, 2; Müsned I, 383, 430, 433

⁹¹ <http://kurankissalari.tr.gg>

⁹² Maide 5/31

⁹³ http://www.sevde.de/islam_ans/H/habil.htm

⁹⁴ Kur’an yolu, cilt II s. 256

SONUÇ

İlk insandan bu yana tarihi süreç içerisinde çoğalan ve gelişen insanın sosyalleşme sürecinde yaşadığı sıkıntıların nüvelerini bulduğumuz Habil ve Kabil olayının semavi kaynaklı olmalarından dolayı hem Kutsal Kitap ve hem de Kur'an-ı Kerim'de benzer izler taşıdığını görüyoruz. Belli başlı noktalarda ortaklık olmasına rağmen Kur'an-ı Kerim'de kısa ve öz olarak ve de isim belirtilmeden verilen kısca Kutsal kitapta çok daha ayrıntılı bir şekilde geçmektedir. Tefsircilerin, alıntılarının sahilliğine dikkat etmeden kullandıkları bilgiler Müslüman camianın da konu hakkında nerden geldiğini bilmedikleri bir sürü bilgiye sahip olmasına yol açmıştır. Çalışmamızda da karşılaştırmalı olarak göstermeye çalıştığımız gibi Tefsir kitaplarında olup, Kur'an-ı Kerim'de ya da sahil hadis kaynaklarında yer almayan bu bilgiler İsrailiyattır.

Habil ve Kabil kıssası ile ilgili kutsal kitap yorumcularının kendi aralarında da çelişkiye düştükleri görülmektedir.

Olayın kahramanlarının ilk insanın oğulları olduğu ve üzerinden binlerce yıl geçtiği düşünülürse bilgilerdeki bu farklılaşmanın doğal olduğu ve yıllar içinde hikayeye dışarıdan bazı şeylerin katılmış olabileceği görülür.

Elimizdeki kaynaklar ışığında incelediğimiz bu kısca tarihteki birçok ilki bünyesinde barındırmaktadır. Kabil'in hırs ve kıskançlık gibi insanlara mahsus duygularını bastırmamış olması onu insanlık tarihinin ilk katili ve kardeşini de ilk maktul ve ilk mazlum yapmıştır.

Habil ve Kabil'in Tanrı'ya kurban sunmaları onların bu ibadeti bildiklerini göstermekle beraber, kurban ibadetinin kökleriyle ilgili de ipuçları vermektedir.

BİBLİYOGRAFYA

Bloch, M. Joseph, Salzer, M. İsrail, Munk, M. Elie, Gugenheim, M, Ernest, Le Pentateuque, Paris, 1993.

Buhari, Ebû Abdillâh Muhammed İbn İsmail, Sahih-i Buhari ve Tercemesi, İstanbul, 1989.

Bulaç, Ali, Kur 'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı.

Dictionnaire Encyclopedique du Judaisme Paris, 1996.

Erdem, Mustafa, Hz. Adem, Ankara, 1999.

Eski Ahit.

Farsî Moşe, Tora ve Aftara I. Kitap Bereşit, İstanbul, 2002 (Açıklama Ekibi: Diana Yani, Selin Saylağ, Baruh Beni Danon).

Guinzberg, Louis, Les Legendes des Juifs, Johns Hopkins University, 1998.

İslam Ansiklopedisi, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.

Jewish Encyclopedia, New York, London, 1905.

Karaman, Hayrettin - Çağrıcı Mustafa - Dönmez İbrahim Kafi - Gümüş Sadrettin, Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, Ankara 2007.

MacDonald, William, Kutsal Kitap Yorumu, Eski Ahit, İstanbul, 2004.

Mevdudi, Ebu'l-A'lâ, Tefhîmü'l-Kur 'an, İstanbul, 1996.

Moise Ben Maimoun, Guide des Egres, par. S. Munk, Tome deuxieme, Paris, MCMLX.

Taberi, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr, Taberi Tefsiri, İstanbul, 1996.

Yazır, Muhammed Hamdi, Hak Dini Kur 'an Dili, 1979.

internet Kaynakları

http://enwiki.pedia.org/wiki/coin_and__Abel

www.Universalis.Fr/Encyclopaedia/Haggadah

www.Jewish Encyclopedia.com.

[www.bladi.net/forum80004_recit_cain et Abel](http://www.bladi.net/forum80004_recit_cain_et_Abel)

www.cjl_paris.org/sp/sprp.php?article64

www.dinlertarihi.com/dergi/sayi2/m.ozturk.pdf

www.interbible.org

org/wikipedia/coin_and__Abel

http://kitap.mollacami.com/kurban_risalesi

<http://www.mumsema.com>

<http://kurankissalari.tr.gg>

http://www.sevde.de/islam_ans/H/habil.htm

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Zeynep SAĞLAM			
Doğum Yeri:	Aksaray			
Doğum Tarihi:	1981			
Medeni Durumu:	Evli			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim				
Ortaöğretim				
Lise				
Lisans				
Yüksek Lisans	S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü	Felsefe ve Din Bilimleri ABD Dinler Tarihi	KONYA	2010
Becerileri:				
İlgi Alanları:				
İş Deneyimi:				
Aldığı Ödüller:				
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:				
Tel:				
E-Posta:	zeysa4@hotmail.com			
Adres				